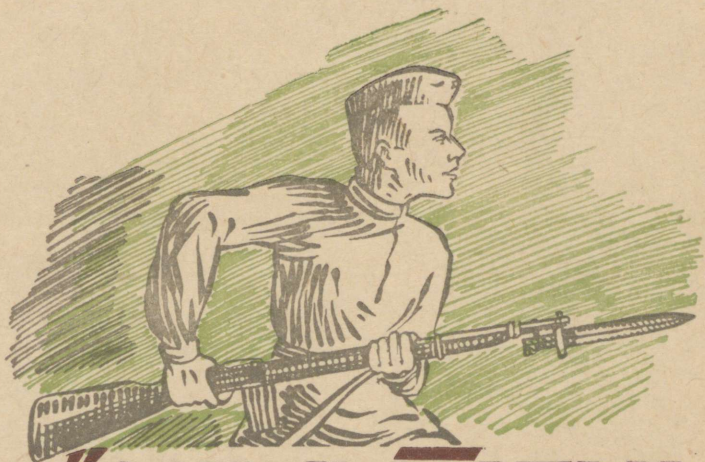
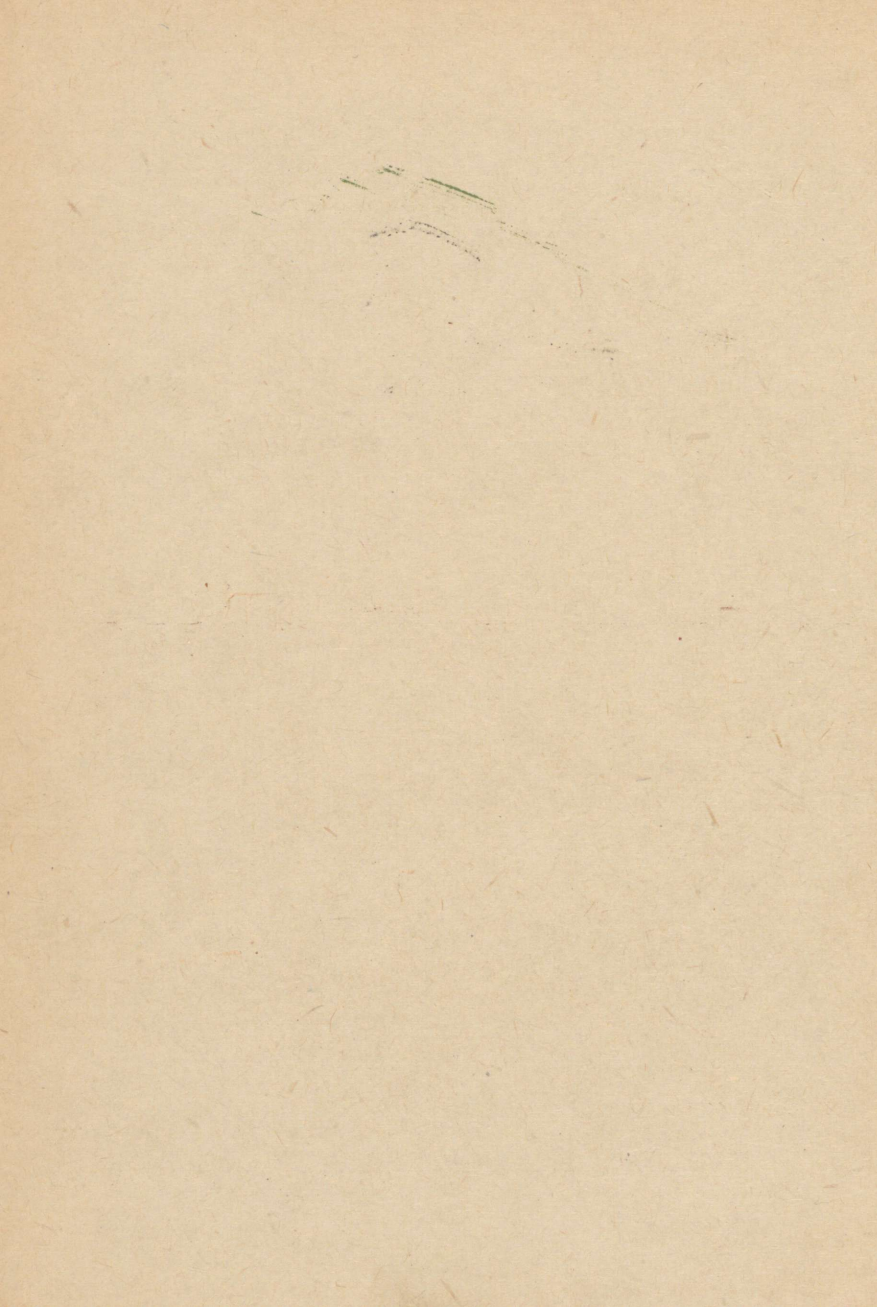

E 17329

KÄSITSIVÕITLUS NOORTELE

KÄSITSIVÕITLUS NOORTELE

NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU juures asuv
ÜLELIIDULINE KEHAKULTUURI- ja SPORDIKOMITEE

K. BULOTŠKO

NSV Liidu teeneline meistersportlane

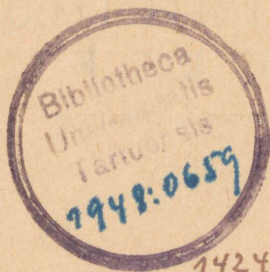
KÄSITSIVÕITLUS
NOORTELE

(ÕPPEVAHEND ÕPETAJAILE)

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“

14245
A-17329

PÕHIJUHENDID

KURSUSE ÜLESANDED JA SISU

Ettevalmistus käsitsivõitluseks soodustab noorsoo mitmekülgset kehalist arenemist, kasvatab õpilastes sõjameheliikkust, äratab neis armastust relvade vastu, arendab enesekindlust ja püüdu vaenlasega rinnutsi kokku minna, vaatamata takistustele ja tõkkeile.

Ettevalmistus käsitsivõitluseks koosneb kolmest osast:

1. Edasiliikumine ja takistuste ületamine (kõnd, jooks, järk-jooksud, roomamised, ülesronimised, üleronimised, hüpped jne.).

2. Granaadiheitmine.

3. Käsitsivõitluse võtted ja viisid (relvastatud vaenlase ründamine täägiga ja täägita vintpüssiga, automaatpüstoliga, pussiga, igasuguse kättesattuva esemega ja tegutsemine ilma relvata).

Ettevalmistuses on põhjanevaiks käsitsivõitluse võtted, mis sooritatakse täielikus kooskõlas edasiliikumisega, takistuste ületamisega ja granaadiheitmisega. Õpilaste täisväärtuslikuks õpetamiseks on treeningute kompleksis tarvilikud rivi-, laske- ja rännaku-ettevalmistuse elemendid.

Käsitsivõitluse võtted seovad omavahel organisatsiooniliselt, meetoodiliselt ja taktikaliselt kõik võitleja tegevuse liigid lähivõitluses. Igal õppusel seotakse järkjooks ja roomamine, tulistamine igast asendist ja „visatult“, takistuste üle-

tamine ja granaadiheitmine otstarbekohaselt käsitsivõitluse võtetega, mis on võitluse lõppmomentideks.

Edukaks tegutsemiseks käsitsivõitluses peab iga õpilane:

omama kiirust, osavust, jõudu, sitkust, vastupidavust, julgust, otsustavust ja olema distsiplineeritud;

oskama kiiresti, nähtamatult ja vaikselt igaviisi edasi liikuda, kergesti takistusi ületada, igast asendist tabavalt ja kaugele granaati heita ja õiget tulistamisasendit võtta;

püüdma alati esimesena vaenlast rünnata oma relva tulega, granaadiga; esimesena külmrelvaga käsitsivõitluses söösta; avada tuli ja, vastavalt olukorrale, sooritada granaadiheide, täagitorge, püssitõrje, löök päraga või muu esemega;

oskama rünnata relvastatud vaenlast ja teda relvituks teha, võidelda üksi, samuti grupis mitme vaenlasega;

oskama seltsimeest abistada takistuste ületamisel, tulistamisel ja käsitsivõitluses.

JUHENDID ÕPETAJALE ISEÄRASUSTE KOHTA NOORTE ÕPETAMISEL

Käsitsivõitluse ettevalmistuse õppuste korraldamises ja meetodikas alaealistele ja noortele 14—17 a. vanuses peab õpetaja alati silmas pidama järgmisi näpunäiteid:

1) pühendada erilist tähelepanu õpilaste kehalisele arendamisele, karastamisele ja tervise tugevdamisele, meeles pidades, et kehaliselt hästiarenenute kõrval on mõnel lihasel veel nõrgad ja vereringesüsteem ei tule täielikult toime jõuliste, kestvate kehaliste pingutustega;

2) harjutustel vaheldada tegevust ja võtteid kiiruse, jõu, osavuse ja vastupidavuse arendamiseks, trennida õpilasi sagedate, lühikeste, jõuliste kehaliste pingutustega, plaanikohaselt ja järk-järgult suurendades kehalist koormust nii üksikus harjutuses kui ka ühelt harjutuselt teisele üleminekul;

3) harjutustele anda emotsionaalne iseloom, rakendades neis uusi võtteid, sportliku võistluse elemente ja mängu, valmistades õpilasi järkjärgult ette lühikestele jõulistele pingutustele, tugēvdades nende vastupidavust ja enesevalitsemist, oskust oma edu ja ebaedu õigesti hinnata;

4) arvestada noortele omast tundelisust, tajumise erk-sust ja oma jõudude õigesti arvestamise oskamatust.

Sellepärast on tarvis rangelt reguleerida koormuse astet (eriti iseseisva ettevalmistuse ja võitluste puhul), võtta arvesse õpilaste individuaalseid iseärasusi, nende tervislikku seisundit ja kehalist arenemist; vähem arenenuil harjutuste ajal piirata kehalist pinget. Õppuste juures on tarvis rakendada üleminekut lihtsalt keerulisele, kergelt raskele, järkjärgult suurendades võtete ja harjutuste arvu ning suurendades kaugust edasiliikumisel;

5) koormuse õigeks kavandamiseks ja jaotamiseks õppuste kestel vaheldada iseloomult ja raskuselt erinevaid võtteid ja harjutusi, peamiselt staatilisi dünaamilistega (ründavat tegevust kaitsvaga), rühmiti õppusi individuaalsetega ja paariti ja iseseisva ettevalmistusega ülesandele; aktiivseks puhkuseks rakendada lühikesi taktikalisi seletusi;

6) et säästa õpilaste jõudu, tõsta tegevusvõimet ja vältida võimalikke vigastusi, mis võivad tekkida äkiliste liigutuste või lühikeste, kiirete ja intensiivsete pingutuste puhul või pärast jahenemist, tuleb rakendada soojendusharjutusi kerge jooksu või lihtsate kehaliste harjutuste näol;

7) võtete tehnika ja teguviiside omandamisega saavutada liigutuste täpsust, nende kiiret, osavat ja säästlikku sooritamist; iga õpilane peab seejuures teadma oma resultate ja võimeid;

8) noored sageli jäljendavad täiskasvanuid, eriti oma õpetajat. Seepärast peab õpetaja õpilasi kasvatama oma eeskujuga, andma täpseid selgeid korraldusi ja ülesandeid, käsklusi andma õieti, k õ v a s t i, kuid rahuliku tooniga. On tarvis õpilastele külge harjutada distsiplineeritust, korralikkust, organiseeritust, õigeaegselt ja täpselt alustada õppusi, nõuda raporteerimist, hoida korda õppuse ajal, õigel ajal neid lõpetada ja teha kokkuvõtteid.

ULDISI ORGANISATSIOONILIS-MEETODILISI JUHENDEID

Noortega käsitsivõitluse õppustele asudes tuleb tarvitusele võtta järgmised abinõud:

- 1) koostada tööplaani;
- 2) koos abilistega valmistada ette õppuste koht ja inventar;
- 3) koostada õppuste tunniplaan ja teha see teatavaks kõigile osavõtjaile;
- 4) valida välja paremad õpilased ja korraldada neile instrueerimisõppused abiliste ettevalmistamise eesmärgil.

Igaks õppetunniks peab õpetaja end hoolega ette valmistama: vaatama läbi vastava kirjanduse, koostama õppuste kava, mõtlema läbi meetodilised võtted, gruppide rivistamise viisi ja vastavalt paigutama seadeldised.

Käsitsivõitluseks ettevalmistamise õppustele rivistamisel ja õppustel tuleb kinni pidada järgmistest peamistest põhimõtetest ja meetodilistest seisukohtadest:

- 1) kogu õpetuse ja kasvatus protsess (suhtlemine, käitumine, õpilaste paigutamine, jaotamine üksik- ja ühisharjutusteks) allutada relvastatud jõudude jalaväe rivimäärustiku vastavaile nõudeile;

- 2) võtteid näidata oskuslikult, olulisemat esile tõstes ja lühidalt jutustada õpitavate võtete ja teguviiside rakendamise juhtumeist võitluse olukorras;

- 3) võtted välja töötada rühmiti, seejuures põhimised liigutused, võtted ja teguviisid õpilastel iseseisvalt läbi töötada ja juhatajal süstemaatiliselt kontrollida iga õpilast üksikult;

- 4) võtted ja teguviisid kätte õpetada alguses tervikuna ja siis vajaduse korral jaotatult; korduvalt harjutada neid võtteid õpetaja lühikeste käskluste järgi, õpetaja ülesande kohaselt, leppe- ja järksignaali ja -märki järgi: kiiremini üle minna õpitava võtte ühendamisele varem läbivõetutega ja nende komplekstreeningule ühes teiste ettevalmistuse viisidega erineva ja vahelduva maastiku tingimustes;

5) laialt kasutada õppustel lihtsamaid võistlusi kui meetodit, mis kasvatab ja arendab visa püüdlikkust võidelda, oskust taluda suurt jõu- ja tahtepingutust rünnaku tegevuses, algatusvõimet, soovi olla alati esimene (võitja) ja usku oma relva edusse;

6) käsitsivõitluse võtete läbitöötamine viia läbi järgmises järjekorras:

A. *Võttega tutvustamine*: a) nimetada võtet ja seda näidata võitluse tempos; b) lühidalt seletada, millal seda võtet tuleb võitluses rakendada; c) näidata võtet pikka-mööda ja selgitada selle sooritamise tehnikat.

B. *Võtte õpetamine*: a) võtte sooritamine tervikuna (tarviduse korral elementide kaupa) õpetaja käskluse järgi paigal ja liikudes (käigult); b) teha õpilastele ülesandeks võtet iseseisvalt viimistleda, ära märkida vead ja anda juhatusi nende kõrvaldamiseks.

C. *Võtte treening*: a) võtte sooritamine ühenduses teiste õpitud võtetega, edasiliikumisega ja takistuse ületamisega ning granaadiheitmisega; b) võtte sooritamine mitmesuguses kiiresti muutuvus olukorras õpilastele võitluses vajalikkude omaduste kasvatamise eesmärgil;

7) komplekstreeningut teostada algul harjutuste (kombinatsioonide) vormis õppeväljakul, hiljem maastikul, lahendades möödaminnes väikesi taktikalisi ülesandeid ja õpetades õpilastele lühikesi hüppeid rünnakuks (atakiks) hüüdega „edasi“ või kisaga „hurraa“ ning lõpetades need võitlusega vaenlase vastu püssiga või pehme otsikuga kepiga. Komplekstreeningut tuleb teostada mitmesugusel maastikul ja eri olukorras (põõsastikus, metsas, asustatud paikades jms.);

8) käsitsivõitluseks ettevalmistamise õppused noortega teostatakse õppetunni näol. Õppetunni korraldamisel tuleb arvesse võtta ka õpilaste iseärasusi, kehalist arenemist, ettevalmistumist, aastaaega, õppuste kohta, seadeldist ja inventari. Loeteldud tingimustest olenevalt määratakse kindlaks õppuste ülesanded, kestus ja õppetunni kava.

Käsitsivõitlusteks ettevalmistamise õppusi noortega korraldada vähemalt üks kord nädalas ja õppetund kestku,

olenevalt õppeaja perioodist, üks kuni kaks tundi vahet pidamata.

Iga õppus koosneb neljast osast, nimelt:

Esimene osa — sissejuhatav (kuni 15 min.).

Ulesanne: Selgitada õppuste otstarvet, organiseerida õpilased ja luua neis erk ning elav meeoleolu ühes ilmtin-gimata kindla distsipliiniga.

Abinõud: Rivilise ettevalmistuse elemendid: kõnd, jooks relvata ja relvaga, jooks relvaga ja granaatidega; takis-tuste ületamise lihtsamad viisid; elementaarsed sujuvalt soo-ritatud liigutused relvata ja relvaga; lihtsamad, ootamatute leppesignaalide järgi sooritatavad grupi ülesanded; liikumismängud.

Sissejuhatav osa tuleb läbi viia kiire ja erksa tempoga kõikide õpilaste ühtselt ja üheaegselt tegevuses olles, see-juures õpilastele hästi tuttavat materjali ära kasutades ja ohtrasti rakendades igasuguste ülesannete sooritamist oota-matute käskluste järgi, näit.: „rivotult“ (joostes), „paigale“, „pikali“, „püsti“, „istuda“, „minu juurde“, „puude otsa“, „10 sek. kahte viirgu paigale“, „6 sek. ära peita — edasi“ jne.

Teine osa — ettevalmistav (kuni 30 min.).

Ulesanded: 1) Üldine lihaste läbitöötamine (jõu, paindu-vuse, lõdvendamise harjutused) ja närvilihassüsteemi ning luustiku ja liigeste ettevalmistamine eelseisvaks spetsiaal-tööks, 2) õige rühi väljatöötamine ja ühekülgse arenemise ennetamine.

Abinõud: Uldarendavad virgutustüüpi harjutused; hüp-ped, mis sooritatakse kogu grupi poolt üheaegselt või voo-lavalt (järjestikku); paariti jõuharjutused, harjutused püs-side või keppidega; jooks püssiga, takistustele ronimine ja neist üleronimine, roomamine; täägivõitluse, poksi, maad-luse ja vehklemise põhiliigutuste voolav täitmine.

Harjutused sooritatakse õpetaja näitamise järgi („tee, mis mina teen“); vahel rakendatakse harjutuste soorita-mist suulise seletuse järgi (ilma õpetaja poolt näitamata).

Umbes 50% harjutustest sooritatakse ühise lugemise järgi ja teist niipalju individuaalse tempoga (igaüks teeb

nii, kuidas temal mugavam on). Ettevalmistava osa lõpus jäetakse vahel 5—10 min. individuaalsete või grupi ülesannete täitmiseks, näit.: individuaalseks soojendamiseks, virgutustüüpi harjutusteks; uute harjutuste sooritamiseks keppe, relvaga, märklaudade uueks asetamiseks jne.

Kolmas osa — põhiosa (90 min.).

Ülesanded: 1) Kõikide käsitsivõitluseks ettevalmistamise võtete õppimine ja liigutuste koordineerimise täiendamine (kiirus, liigutuste intensiivsus, distantsitunde omandamine, täagi torke ja löögi täpsus, tasakaalu säilitamise oskus jms.); 2) õpilaste komplekstreening paariti ja rühmiti võitluses õpitud võtete rakendamisega tundmatus olukorras ja mitmesugustes võitluslähedastes tingimustes; tajumiste ja liigutuste kiiruse, liikuvuse, vastupidavuse, algatusvõime, julguse, leidlikkuse, püsivuse, võidutahte jne. arendamine.

Abinõud: Edasiliikumiste, takistuste ületamise, granaadiheitmise, käsitsivõitluse võtted ja viisid; OVTK ja VTK normide sooritamiseks ettevalmistamine; õppe-võistlused ja -võitlused; eri- ja liikumismängud; kompleks-taktikalised ülesanded, instruktori praktika ja võistluste kohtuniku tegevus.

Põhiosas kasutatakse õppuste mitmesuguseid organisatsioonilis-metoodilisi vorme. Algul korratakse läbivõetud võtteid mitmesuguses ühenduses, hiljem õpitakse uusi võtteid ja teguviise. Igas õppuses peab üks ettevalmistuse viis olema põhimine, juhtiv. Ühes õppetunnis ei ole soovitatav õpetada üle 2—3 uue võtte, et nende jaoks rohkem aega jääks. Põhiosa keskel jäetakse perioodiliselt aega õpilaste poolt üksikute võtete teostamise kontrollimiseks. Selle osa lõpus teostatakse komplekstreening, võistlused ja võitlused.

Komplekstreeningust peavad osa võtma kõik õpilased korraga või järjekorras. Lühikest puhkust harjutuste vahel tuleb kõikides õppetunni osades kasutada seletusteks, käsitsivõitluse võtete ja viiside demonstreerimiseks, teoreetiliste ja taktikaliste seisukohtade ja võitluspraktika määrustepärasuse selgitamiseks.

Neljas — lõpposa (kuni 10 min.).

Ülesanne: Õppuste kokkuvõtete tegemine, elevuse alan-
damine ja õppuste organiseeritult lõpetamine.

Abinõud: Rahulik kõnd. Tähelepanu-harjutused, kõnd
antud aja peale, tasakaalu-harjutused; tähelepanu-mängud;
keerulised pöörded ja kõnd rivisammuga, mõnikord lauldes.

Lõpposa teostatakse rahulikus tempos; õpetaja märgib
ära edu ja puudused, annab ülesande järgmiseks õppetun-
niks; koristatakse ära relvad ja inventar. Iga õppus peab
lõppema täpsete riviõppuste elementidega erksa käskluse
järgi.

EDASILIIKUMISE JA TAKISTUSTE ÜLETAMISE VIISID

Õpilastele võitlusväljal edasiliikumise ja takistuste ületamise viiside õpetamine toimub käsitsivõitluseks ettevalmistuse õppusel õppetunni põhiosas. Varem õpitud lihtsaimaid edasiliikumise ja takistuste ületamise viise rakendatakse iga õppetunni sissejuhatavas osas õpilaste treenimiseks ühises, kollektiivses tegevuses grupi ja jao raames. Õppuste ettevalmistavas osas täidavad tuttavad edasiliikumise ja takistuste ületamise viisid plaanipärase ja õige doseerimise puhul edukalt tervendavat ja üldarendavat ülesannet.

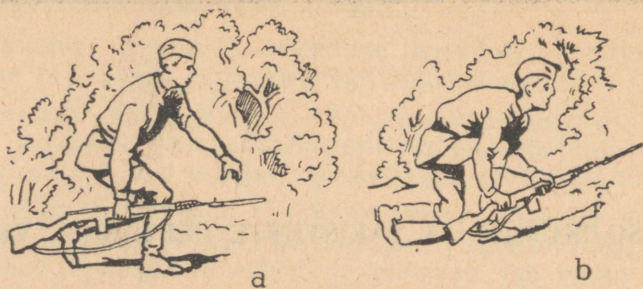
Igal õppusel ja samuti komplekstreeningul liituvad peale selle edasiliikumise ja takistuste ületamise viisid püssi võtetega ja selle käsitsemisega.

EDASILIIKUMISE VIISID VÕITLUSVÄLJAL

Õpilastele võitlusväljal edasiliikumise viiside õpetamise ja treenimise juures on tarvis püüda, et iga õpilane oskaks võimalikult kiireks, nähtamatuks ja tarviduse korral ka käratuks edasiliikumiseks ratsionaalselt kasutada iga maastiku kurdu.

Õpetus tuleb teostada järgmises järjekorras:

- 1) kõnd ja jooks vintpüssiga;
- 2) liikumine kummargil, hiilides;
- 3) üleminek lamamisasendisse, ülestõusmine ja üleshüppamine;
- 4) järkjooksud ja roomamine.

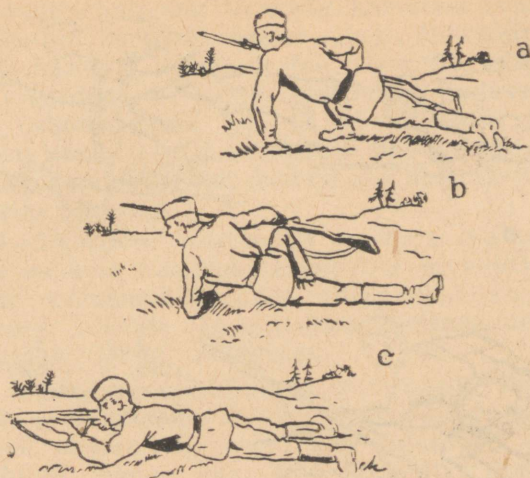
Joon. 1. Edasiliikumine kummargil: a — liikumise moment püsti; b — liikumise moment kükili.

Vintpüssiga kõndi ja jooksu õpetada murdmaastikul, vaheldades mitmesuguse tempoga kõndi ja lühikesi (100 kuni 300 m) jookse, ületades teel ettejuhtuvad takistused, seejuures ohtralt rakendades lisa- ja ootamata ülesandeid käskluste, märkide ja signaalide järgi. Treeningu kestel süstemaatiliselt (ühe või kahe õppuse järel) lülitada tegevuskavasse kõndi pikal sammul, läbides ühe hooga 15—30 m ja korrates seda õppuste kestel harilikul kõnni kõrval 2—3 korda.

Kummargil liiklemist (vt. joon. 1 a, b) õpetada maastikul, kus on varjendeid, mis ei varja õpilasi kogu pikkuses, kasutades kraave, põõsaid, tarasid, läbikäike jms. Maastikust ja antud ülesannetest olenevalt liigub grupp ühekaupa reas 2—3 sammu kaugusel üksteisest või ahelikus (õpilaste vahemaa õpetaja määramisel).

Käsklus (näit.): „jagu (rühm) kummargil sammu (joostes) — *marss*“.

Õpilaste treenimise kestel minna üle käratule hiilivale liikumisele varvastel ja labajalal käsklusega: „varvastel (päkkadel) hiilides — *marss*“; lülitada õppustesse ootamata käsklusi: „võitlusvalmis“, „jalale — võtt“, „pikali“; lülitada sisse ootamata pöördeid liikumise ajal: paremale, vasakule, ümber-pöörd; vaheldada liikumist kummargil liikumisega harilikul sammul ja joostes; liikumise ajal korraldada rühm (jagu) ümber „ahelikku“, „jadasse“, liikuda

Joon. 2. Uleminek lamamisasendisse: a — väljaaste ja vasakule käele toetumise moment; b — laskumine vasakule küljele ja küünarnukile; c — lamamisasend.

kogu jaoga (rühmaga) hoogsalt (joostes) üle lageda maastiku, seejuures kinni pidades maskeerimise ja näidatud sihtpunktidele käratult lähenemise nõuetest (seejuures kasutada tingmärke ja side-signaale).

Erilist tähelepanu pöörata liikumise viisidele mitmesuguse sügavusega ja laiusega kaevikuis ja jooksu kraavides. Seejuures peavad õpilased oskama liikuda kummargil küünarnukkidega või peopesadega kaeviku äärtele toetudes, roomata neljakäpukil, kiiresti kaevikuisse ja jooksu kraavidesse ning sealt välja hüpata juhataja märkide ja signaalide järgi.

Lamamisasendit võtma, üles tõusma ja üles hüppama õpetada alguses kohapeal ja siis liikudes (joon. 2 ja 3). Võtete sooritamiseks kohapeal rivistada õpilased ühte või kahte harvendatud viirgu 1—2-sammuliste vahedega.

Käsklused (näit.): „jagu (rühm) — pikali“, „püsti“ jne.

Pärast lamamisasendisse asumist teha ülesandeks võtte iseseisvalt viimistlemine. Juhataja kontrollib seejuures iga

Joon. 3. Üleshüppamine: a — käte tõmbamine rinna juurde; b — üleshüppamine; c — jooksu algus.

üksiku õpilase võtete sooritamist, selle järel õpetada lamamisasendisse asumist kõnnilt ja jooksult. Edasist treeningut teostada järkjooksude juures. Peale lamamisasendi võtmise õpetada võitlejaid igast asendist kiiresti kükitades kõnnilt ja jooksult võtma keha madalaid asendeid.

Järkjooksu ja roomamise õpetamist on soovitav teha õppeväljakul, lagedal tasasel ja murdmaastikul, kus on varjendeid, kui ka metsas, asustatud paikades, kaevikute ja jooksukraavide vahel.

Joon. 4. Neljakäpuli roomamine.

Järkjooksude algõppust teostada harvriivis (vahe 2—3 sammu). Juhataja käskluse peale: „jagu (rühm) põõsaste grupi juurde paremal (vasakul) tee ääres ühekaupa lühikeste järkjooksudega — edasi“ jooksevad õpilased lamamisasendist üksteise järel (50—75 m) üle kuni näidatud piirini, jooksu kestel 2—3 korda pikali heites ja üles hüpates. Ülejooksmise ajal märgib õpetaja ära ülejooksjate vead ja tõstab esile paremad.

Pärast 2—3-kordset sooritamist seletada maskeerimise ja kohalike esemete kasutamise tähtsust ja kuidas sooritada kõrvale roomamist; asetada grupp ahelikku ja korrata järkjooksu kõrvale- ja tagasiroomamisega ning selle järel laskevalmis asendi võtmisega.

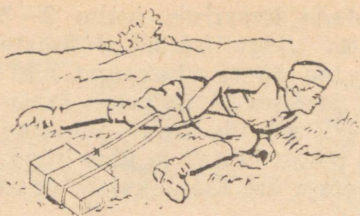
Edasises treeningus järkjärgult suurendada järkjooksu piiri kaugust ja vähendada selleks tarvitatavat aega. Järkjooksude ajal üksikud õpilased, kes kujutavad vaenlast, tõstavad tähised. Nende, äkki 3—5 sekundiks ilmuvate ja siis kaduvate, tähistega peale avavad ülejooksivad õpilased õpetaja käskluse järgi õppetule (lukkude avamine ja sulgemine ning päästiku päästmine) või tulistavad õppepadrunitega.

Õpilased tähistega tegutsevad varjatult, ülejooksvaile õpilastele kord lähenedes, kord eemaldudes neist.

Järkjooksude treeningut teostada ka kogu grupi (jagu, rühm) koosseisuga varjendist, üle varjamata kohtade (tee,

Joon. 5. Kõhuli roomamise viis liibudes: a — püssiga küünarnukkidel (üle liiva ja lompide); b — püssiga paremal käel.

raudtee muldkeha, tänav jm.), kusjuures õpilaste liikumise reguleerimiseks kasutada vilet.

Õpilaste edasist treeningut järkjooksmiseks ühendada üleronimistega ja takistuste ületamisega.

Järkjooksude kui ka üleronimiste ajal kasutada õppekärasteid, mis märgivad vaenlase tuld; seejuures nõuda alati varjatud roomamist.

Roomamiste algõppust teostada nagu järkjooksudegi algõppust.

Opetada järgmises järjekorras: roomamine neljakäpuli (joon. 4), kõhuli roomamine (liibudes) (joon. 5) ja küljeliroomamine (joon. 6).

Kõikide viiside juures on käsklus ühesugune, s. o. näidata kellel — üksikul õpilasel (nimetada teda) või grupil (jagu, rühm) —, kuhu, kuidas üle roomata (kui seda ei tehta ühekaupa) ja näidata täitmise viis; siis täitekäsklus — „edasi“. Eelkäskluse järgi võtavad õpilased roomamiseks lähteasendi ja täitekäskluse järgi liiguvad näidatud sihile.

Roomamist teostada lagedal maastikul, mätaste vahel, kõrge rohu ja väikeste põõsaste tagant, märke, mäest alla jne. 20—200 m kaugusele.

Roomamise treeningu kestel teostada ka langetatud puude, traadi, tara jms. alla roomamist.

Roomamise ajal, nagu järkjooksude ajalgi, tegutseb osa õpilasi tähiste ja käristitega, kuid tuld märgitakse ainult juhataja käskluse peale.

Komplekstreeningus vaheldada kummargil liikumise, järkjooksude ja mitmesuguseid järkroomamise viise (maastiku iseärasusi arvesse võttes) takistuste ületamisega, granaadiheitmisega ja käsitsivõitluse võtetega.

TAKISTUSTE ÜLETAMISE VIISID

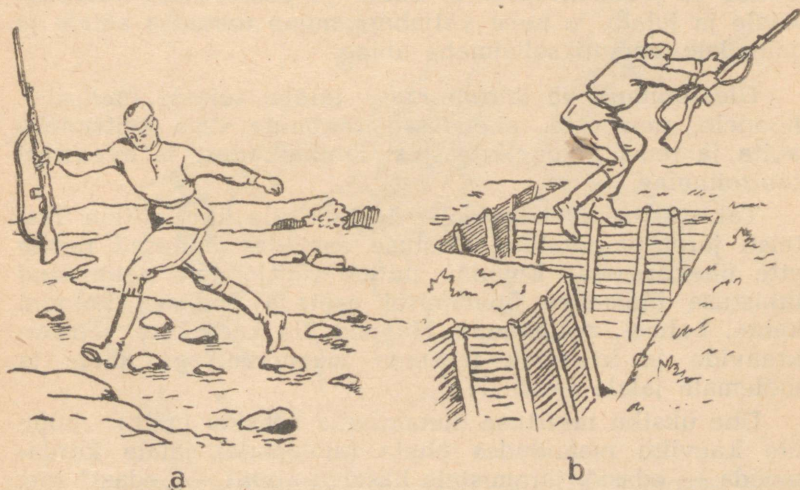
Õpilastele takistuste ületamise viiside õpetamisel ja treenimisel kasutada kunstlikke ja looduslikke takistusi antud maastikul. Soovitav on kasutada ka liikuvaid takistusi, paigutades neid igasuguses kombinatsioonis, taotledes õpilastelt nende kiiret ja säästlikku ületamist üksikult või seltsimehe abiga kui ka kogu grupi koosseisus.

Iga õpilane peab teadma oma hüpete ulatuse ülemmäära, mis on sooritatavas igapäevases riietuses ühes relvaga.

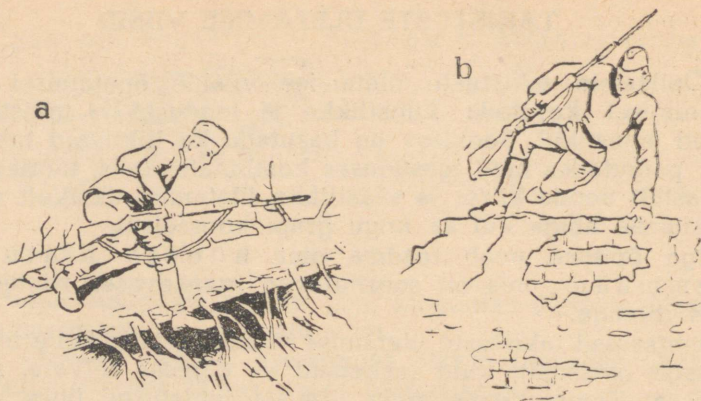
Lihtsamad takistuste ületamise viisid õpetada kohe ühes relvaga (püssiga), kuid raskemad — alguses relvata, siis relvaga. Komplekstreeningus ületada takistused ühes relvaga, mõnikord ühtlasi ka granaadiga.

Õpetada võtteid järgmises järjekorras:

Hüpped üle takistuste: hüpped maandumisega ühele või mõlemale jalale; hüpped takistusele astudes; küljeti hüpped käele ja jalale toetudes.

Joon. 7. Kaugushüpped: a — maandumisega ühele jalale; b — maandumisega mõlemale jalale.

Joon 8. Hüpe küljeti üle takistuse, toetudes sellele käe ja jalaga: a — üle langetatud puu; b — üle purustatud sein (müüri).

Liikumine palgil: püsti, istukil.

Hüpped sügavusse ja väljahüppamine: hüpped kaevikuisse ja jookskraavesse, kükk- ja püstasendis, toetudes käele ja jalale, ja neist väljahüppamine toetudes käele ja jalgadele, samuti seltsimehe abiga.

Ülesronimine ja üleronimine: tarale, seinale (müürile), hoonetele, puu otsa, akendesse ronimine ilma seltsimehe abita ja tema abiga; kitsastest läbikäikudest ja avaustest läbironimine.

Takistustest ülehüppamist õpetada üle ühe, mitme üks-teise järel paigutatud takistuse, asetades õpilased nende ette ühekordsesse kolonni; mitme rõhtjoonele paigutatud takistuse ületamise õpetamisel asetada õpilased kolonni kahe-, kolme-, neljakaupa. Hüpped üle kaevikute, jookskraavide ja kraavide teostada maandumisega ühele ja mõlemale jalale (joon. 7).

Ühe üksiku takistuse ületamiseks käselda (näit.): „hüpe üle kaeviku maandudes ühele (mõlemale) jalale kordamööda — edasi“, järgmistele käselda ainult — „edasi“ jne.

Et õpilased takistuse ületaksid üksteise järel seisakuta, sujuvalt, käselda (näit.): „hüpe üle teivastara küljeti, toe-

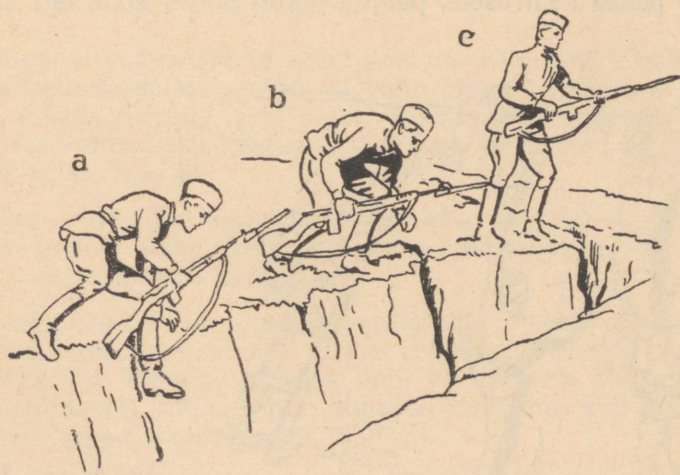
tudes vasakule käele ja paremale jalale, vahemaa 6 sammu järgemööda — edasi“.

Hüppeid küljeti vasaku käega ja parema jalaga takistusele toetudes teostada üle teivastara, langetatud puu, purustatud seina jms. (joon. 8).

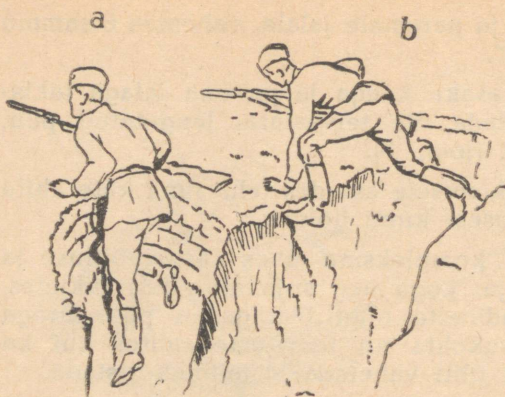
Hüppeid jalaga takistusele astudes teha ilma käte abita kui ka kätega takistusest kinni hoides.

Hüppeid treenida kompleksina ühes käsitsivõitluse ja granaadiheite võtetega, kogu aeg sujuvalt edasi liikudes. Treeningu ja granaadiheite ning täägiga ja püssipäraga tabamise märkide asukohta nii takistuste suhtes kui ka omavahel võimalikult tihti vahetada ja mitmekesistada.

Palgil liikumist õpetada ühel või mitmel postidele kinnitatud või üle kraavi paigutatud palgil, asetades õpilased kolonni ühe-, kahekaupa jne., olenevalt palkide arvust. Palgil edasi liikuda kiiresti väikeste sammudega, vaadata ettepoole ja püssi hoida ühes (paremas) käes.

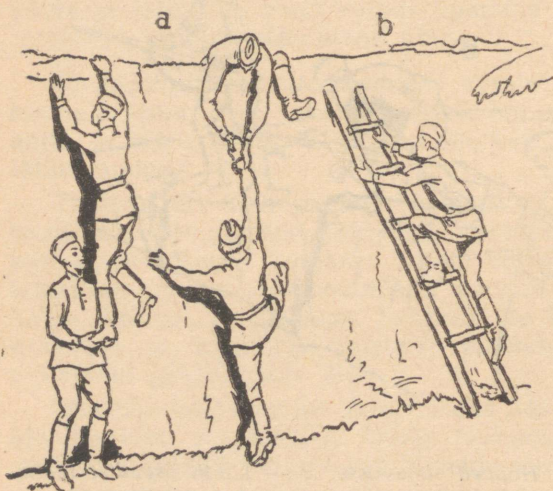
Joon. 9. Hüpped sügavusse: a — kükili asendist toetudes; b — madalalt kummargil asendist; c — püstiasendist.

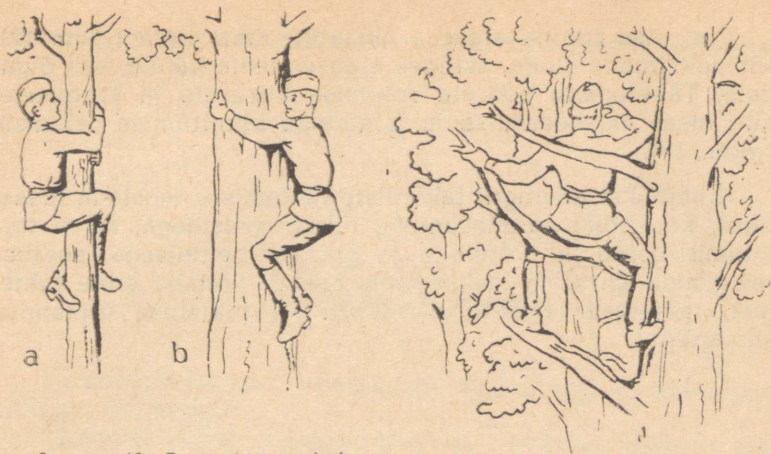
Joon. 10. Kaevikust väljahüppamine käte ja jalgade abiga.

Liikumiseks käselda (näit.): „liikumine paigal sammu (joostes, istukil) kordamööda — edasi“ või „sama üksteise järel, vahe 4 sammu, kordamööda — edasi“.

Treeningul teha üksikud ülesanded, näit. palgi üle takistuse paneku kiirusele, palgile pikuti nööri, köie, lati kinni-

Joon. 11. Tankitõrjekaeviku ületamine: a — seltsimehe abiga; b — redeliga.

Joon. 12. Puu otsa ronimine:
a — peenikese puu otsa; b — jä-
meda puu otsa.

Joon. 13. Puu otsa kinnitu-
mine jalgade abil.

tamise (ettevaatuseks) kiirusele, grupi (jao, rühma) üle palgi mineku kiirusele (mängides „missugune jagu on kiirem“).

Hüppeid sügavusse ja välja õpetada väikeselt kõrguselt ja õpilaste madalaist asendeist enne hüpet; algul ilma relvata, hiljem relvaga, järkjärgult suurendades hüppe sügavust või vähendades takistuse (kaeviku, jooksukraavi, prao) laiust (joon. 9 a, b).

Ules-, üle- ja läbironimist õpetada, paigutades õpilasi takistuse ette viirgu või kahe-, neljakaupa kolonni, olenevalt takistuste arvust.

Raidtõkked ja igasugused barrikaadid ületada neist üle ronides, algul ilma relvata, hiljem relvaga. Järsakud, tankitõrjekraavid ületada alguses ilma vahenditeta seltsimehe abiga (joon 11), hiljem mitmesuguste vahendite abil (kepid, labidad, lauad, nõörid, redelid jms.).

Tarale, hoone seinale ronida samuti seltsimehe abiga, kätelt astudes, kätt seltsimehele sirutades; õpetada alguses ilma relvata, hiljem relvaga.

Puu otsa ronida alguses üksikult, ilma abita (joon. 12), siis seltsimehe abiga, astudes alguses tema kätele, siis õlgadele. Tähelepanu pöörata ronimise kiirusele ja kergusele, puu otsas maskeerimise ja jalgadega kinnitamise oskusele (joon. 13).

Komplekstreeningut takistuste ületamises teostada maastikul, kooskõlas mitmesuguste liikumisviisidega, relva tarvitamisviiside ja -võtetega ja granaadiheitmisega; seejuures nõuda kiiret ja laskevalmis asendi võtmist enne takistust, takistuse taga ja mõnikord ka takistuse ületamise silmapilgul.

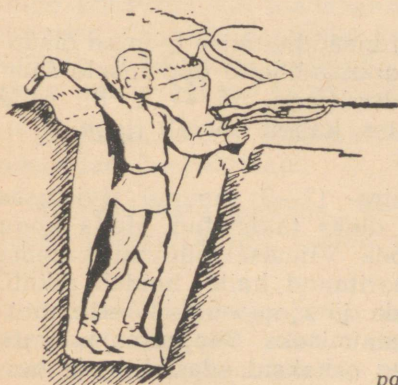
GRANAADIHEITMINE

Granaadiheitmise õpetamisel pöörata alati tähelepanu märgi tabamisele.

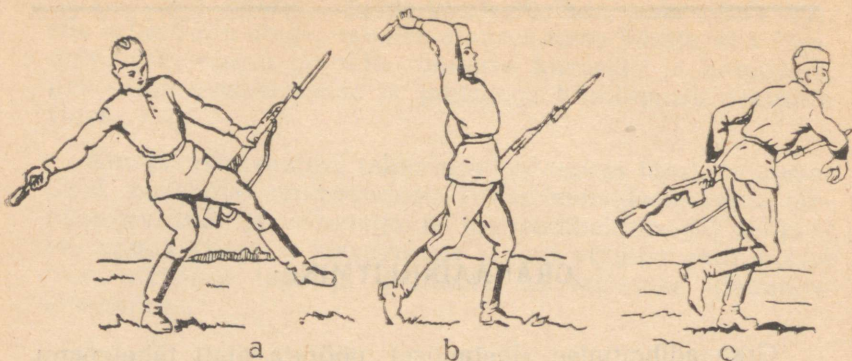
Käsigranaatide heitmist õpetada käskluste järgi ja märkide pihta, üksikult ja kogu grupiga.

Õpetuse alguses eelkäskluse järgi võetakse lähteasend ja täitekäskluse järgi — hoovõtt ja granaadiheide, näit.: „seistes, ühe granaadiga vaenlase kaevikule — tuld“. Edaspidi minna üle granaadiheitmisele asendit ja heitmise viisi määramata, jättes nende valimise õpilastele olenevalt olukor-
rast. Viimasel juhtumil määratakse ainult tabatav siht, näit.: „tanki pihta — tuld“.

Küünarnuki ja õlaliigeste vigastuste vältimiseks enne heiteid reeglina keha soojendada, kasutades selleks erilisi

Joon. 14. Granaadiheitmine püsti, paigalt, viisil „seljatagant üle õla“.

Joon. 15. Granaadiheitmine liigutusega „seljatagant üle õla“:
 a — hoovõtu moment; b — granaadi äraheitmise moment; c — moment
 pärast granaadi äraheitmist.

harjutusi kätele ja kergeid granaadiviskeid läheda maa peale.

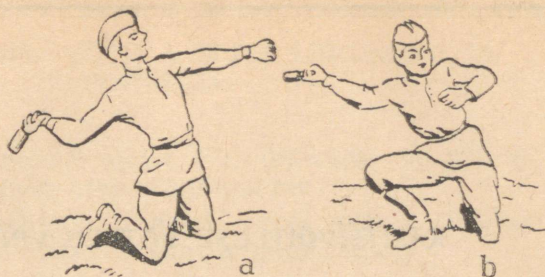
Õpetust alustada ühe käe heidetega kohalt lähedale püstloodis kilbile või puude külge riputatud „akendele“, järkjärgult sihi (märgi) kaugust suurendades. Seejuures õpetada granaati õieti käes hoidma ja heites seda täpselt üle õla viima, hoides küünarnukki võimalikult kõrgel ja peopesa ees ning granaati lahti laskma peopesa õla kohal kõrgeimas asendis olles.

Pärast kohalt ühe käega granaadiheitmise tehnika omandamist (joon. 14) minna üle granaadiheite õppimisele sammuga, kahe sammuga, liikudes (joon. 15 — a, b), selle järel pikaliasendist üles hüpates, kahelt põlvelt (joon. 16 a), vasakult põlvelt (joon. 16 b).

Õppused teostada harvviirg- (2—3 sammu) rivistuses nii, et õpilaste liigutused ei oleks takistatud. Heita kogu viiruga korraga või järgemööda. Viimasel juhtumil parema tiiva järjekordne õpilane, sooritanud heite, heidab pikali. Granaatide korjamist kasutada järkjooksude ja ettejuhtuvate takistuste ületamise treenimiseks. Seejuures pöörata tähelepanu sellele, et õpilased oskaksid edasi liikuda hoides relva käes ja 2—3 granaati vööl või taskus.

Joon. 16.

Granaadiheitmine
„seljatagant üle
õla“ lamamisasen-
dist: a — kahelt
põlvelt; b — vasa-
kult põlvelt.

Treeningu ajal võitluskorras liikudes, heita granaate ikka uutele sihtidele (märkidele) pärast heidet katkestamatult edasi liikudes. Praktiseerida puust makett-granaatide vastastikku heitmist (viirg viiru vastu), pidades silmas ettevaatuse abinõusid; õpetades seejuures õpilasi nende peale lendavaid granaate mitte kartma, mitte pagema, mitte pead kaotama, vaid jälgima nende lendu ja põiklema langevate granaatide eest viimasel silmapilgul välkkiirelt 3—5 sammu kõrvale joostes ja silmapilkselt pikali heites.

Pärast granaadiheite tehnika väljatöötamist viimistleda õpilasi edasi ja treenida neid mitmesugustes tingimustes: granaadiheitmine mitmesuguse sügavusega kaevikuist, puu või hoone nurga tagant, august, samuti mitmesugusele sihile kõrgemal või madalamal õpilase asendist (akendest, aknaisse, mäest alla, märke jne.); mitmesuguses suunas liikuvaile märkidele; üksikuile ja mitmele äkki lühikeseks ajaks mitmesuguses kauguses ilmuvale märgile.

Granaadiheidet liikuvaile märkidele treenida selleks seadeldud õppväljakul.

Süütepudelite heitmise treeninguks kasutada tavalist puust makettgranaati, hoides seda keskkohalt, kael väljapoole.

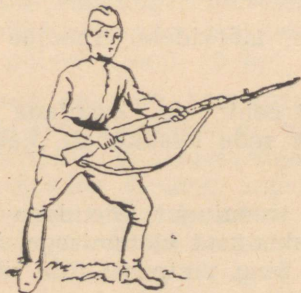
Granaadiheite õppusi ja treeningut ühendada liikumise ja mitmesugusel viisil, takistuste ületamisega, külmrelvade võtetega ja automaat- ning vintpüüsi tule tähistamisega käristi abil.

KÄSITSIVÕITLUSE VÕTTED VINTPÜSSIGA

Noortele käsitsivõitluse võtete õpetamine vintpüssiga ühes täagiga või ilma täagita või vintpüssiga pehme otsikuga toimub võitlusväljal rööbiti liikumisviiside, takistuste ületamise ja granaadiheitmise õppustega.

Õpetus toimub järgmises järjekorras:

- 1) võitlusvalmis asend, liikumised võitlusvalmis asendis ja pöörded;
- 2) torked täagiga püssiga või tõuked täagita püssiga (lühike, pikk);
- 3) torked pehme otsikuga vintpüssiga: otse, alt ülekan-
dega, pettega, kaitse nende vastu ja lihtsamad paarisvõit-
lused;
- 4) löögid vaenlase relva pihta paremale, vasakule ja
selle järel torked täagiga vintpüssiga või tõuked täagita
püssiga;
- 5) löögid päraga: kõrvalt, ette ja kaitse nende vastu;
- 6) vabavõitlused paaris ja rühmiti.

Joon. 17.
Võitlusvalmis asend.

VÕITLUSVALMIS VÕTE, VÕTTES LIIKUMINE JA PÕORDED

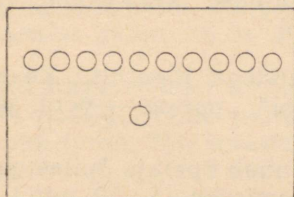
Võitlusvalmis asendi (joon. 17), liikumise ja pöörete õpetamisel on õpilaste rivistus järgmine:

viiruline — õpilased seisavad viirus näoga juhataja poole, vahe nende vahel 2 sammu (joon. 18-a);

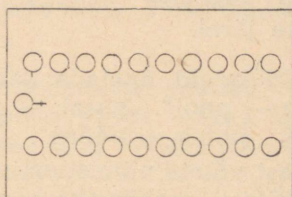
kaheviiruline — õpilased seisavad kahes viirus näoga vastamisi, vahe õpilaste vahel 2 sammu, viirgude vahe 4—6 sammu. Juhataja asub ühel tiival (joon. 18-b);

kolonnis ühekaupa — õpilased seisavad üksteise selja taga 3—4 sammu kaugusel. Rakendatakse liikumisvõtete õpetamisel liikudes ringis, ellipsis või ruudus; õpetaja asub keskel ja jälgib kõiki õpilasi (joon. 18-c);

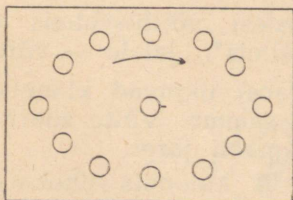
rünnakurivi — õpilased asuvad ahelikus 6—8 sammu kaugusel üksteisest; õpetaja — kus otstarbekohasem (joon. 18-d).

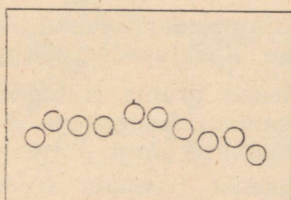
a

b

c

d

Joon. 18. Rivistused õppuse ajal: a — üheviiruline; b — kaheviiruline; c — kolonnis ühekaupa; d — rünnakurivi.

1. Võitlusvalmis asendi võtmist õpetada algul kohapeal. Käsklused: „võitlus — valmis“, „jalale — võtt“; käsklus puhkuseks — „vabalt“.

Käskluse puhul võtavad kõik õpilased võitlusvalmis asendi ja kordavad võtet tarviliku arvu kordi. Siis sooritavad õpilased võtet ilma käskluseta ühekaupa paremalt tiivalt alates ja õpetaja jälgib iga õpilase võtte sooritamist. Pärast seda kutsub õpetaja õpilasi kordamööda enda või abilise juurde isiklikuks kontrollimiseks. Peale kontrollimist ja vigade parandamist toimub treening võitlusvalmis asendi võtmiseks ootamata signaali, vile või käeliigutuse järgi — pikali või istukil asendist üles hüpates, kaitsekraavi, auku jne. ja sealt välja hüpates.

2. Liikumised võitlusvalmis asendis (võttes) kohapeal. Käsklused: „võitlus — valmis“, „samm — edasi“, „samm — tagasi“, „samm — paremale“, „samm — vasakule“, „hüpe — edasi“, „hüpe — tagasi“.

Treeningul need liigutused üksteisega kooskõlastada; vastava käskluse järgi sooritatakse kaks-kolm liigutust üksteise järel.

3. Pöördeid õpetada sammudega liidetult. Käsklused: „parem — pool“, „vasak — pool“, „parem — pool, samm — tagasi“, „üumber — pöörd“.

Pärast võtete viimistlemist annab õpetaja õpilastele ülesande võtete iseseisvaks sooritamiseks (5—10 min.) ja ise abilisega kontrollib iga õpilast eraldi.

Pöördeid treenida koos torgetega.

4. Liikumisel (sammu, joostes) võitlusvalmis asendi õppimine. Käsklused: „võitlusvalmis“, „jalale — võtt“.

Õpilased grupis (rühmas, jaos) liiguvad klonnis ühekaupa sammu, kaugusega 3—4 sammu. Võtte sooritamine algul käskluse järgi, hiljem signaali järgi.

Jooksmist treenida maastikul kolonnis ühekaupa ja võitlusrivistuses ühendades võitlusvalmis võtet ettejuhtuvate looduslike või kunstlike takistuste ületamisega, järkjooksudega ja roomamistega, seisakute ja pööretega võitlusvalmis asendis, laskevalmis võttega käskluse järgi „seis-“

tes — laadi" ja kogupaugu tähistamisega käskluse järgi „märklaudade pihta kogupauguga sihik 4 (2) jagu (rühm) — tuld“, „vaenlase grupile paremal põõsaste juures, jagu (rühm) — tuld“ jne., samuti mitmesuguste ootamatute käsklustega liikumise ajal teistsuguseks tegevuseks, näit.: „pikali“, „püsti“, „varjendisse“ jms.

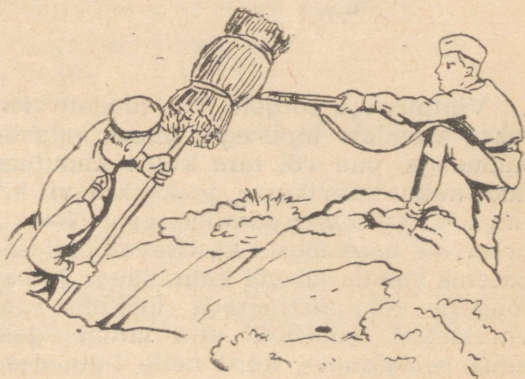
Võitlusvalmis võtte ja liikumiste selles võttes õpetuseks kulutada esimesel õppetunnil 30—40 min., kuid järgmisel 2—3 õppetunnil mitte rohkem kui 10—15 min.

VINTPUSSIGA TORKED JA TÕUKED

Torge ja tõuge iga relvaga võib olla lühike või pikk, ilma väljaasteta või väljaastega.

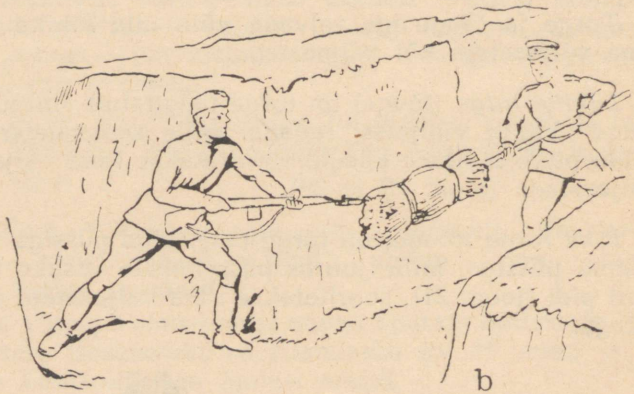
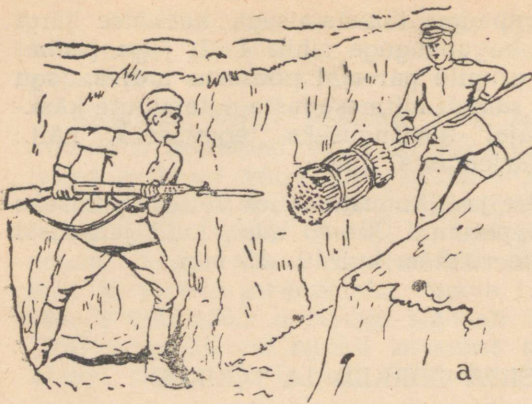
Lühike torge (tõuge) on torge täagitatud vintpüssiga või tõuge täagita vintpüssi rauaga, mille sooritamisel õpilane hoiab püssi mõlema käega; sooritatakse ilma väljaasteta ja väljaastega (joon. 19 ja 20).

Pikk torge (tõuge) on torge täagitatud püssiga või tõuge täagita püssiga, mille juures püss libiseb vasaku käe kämmalt pidi (joon. 21); sooritatakse ilma väljaasteta või väljaastega.

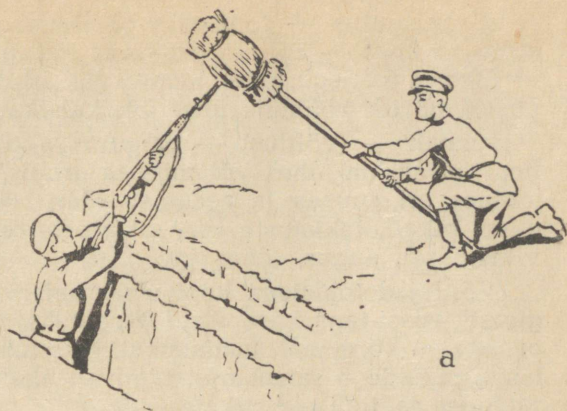
Joon. 19. Lühike torge väljaastega.

Joon. 20. Lühike torge ilma väljaasteta: a — hoovõtu moment; b — torke moment.

Vintpüssiga torgete või tõugete viimistlemisel kujutatakse vaenlast topistega: puust, ratasel liikuvatega, haokubudega, puu või tara külge kinnitatud, maa peale pandud; aku, kaevikusse, jooksukraavi; kitsasse lõhesse visatud või kepi otsas edasikantavate haokubudega. Kepi otsas hoitavaid haokubusid käsitsevad õpilased, kes hoiavad neid parema kaenla all või kahe käega ja panevad neid torgete, tõugete või püssipäraga löökide sooritamiseks relvaga varustatud õpilastele ette mitmesuguses kõrguses, kord neist eemaldudes, kord neile liginedes. Neid topiseid on

Joon. 21. Pikk torge ehk tõuge: a — ainult kätega; b — väljaastega.

a

b

kerge valmistada ja käsitseda, mis kõige paremini võimaldab treeningu juures võitluse olukorrale läheneda.

Õpetus teostada järgmises järjekorras:

- 1) lühike torge (tõuge),
- 2) pikk torge (tõuge).

Torgete (tõugete) õppustel on topiste ja võitlejate (õpilaste) paigutus järgmine:

joones paigutus — topised on ühel joonel, 2—3 sammu üksteisest; õpilased on viirgudes või kolonnis neljakaupa, kahekaupa;

astmeti paigutus — topised on astmeti vasakule või paremale 4—6 sammu üksteisest; õpilased on kolonnis ühekaupa, kahekaupa;

segapaigutus — topised või õpilased topistega kepi otsas on ühes — kolmes grupis ja iga grupp segarivistuses — otse ja küljega, ühel joonel või astmeti; õpilased vintpüssidega on kolonnis ühe- või kahekaupa;

rünnak — (võitlus) — paigutus — õpilased topistega kepi otsas on ühes või mitmes grupis, mis on rivistatud mitmes eri suunas ja asendis: otse, vasakule, paremale, püsti, pikali, takistuste ees, takistuste taga, kaevikus, kaeviku äärel, augus, lõhes jne.

Võitlejad topistega kepi otsas seisavad liikumatult, liiguvad edasi-tagasi, topiseid torgeteks või löökideks ette pannes — kõrgemal, madalamal, takistuse taga, lõhes. Õpilased püssidega samal ajal liiguvad ahelikus, teel takistusi ületades ja topiseid pihates.

Lühike torge

a) Lühikese torke (tõuke) õpetamine paigalt ilma väljaasteta. Käsklused topistele lähenemiseks: „esimene viirg topiste juurde, sammu — marss“, „seis“ ja „võitlusvalmis“, mille järel õpilased liginevad topistele ja võtavad võitlusvalmis asendi.

Käsklused torke sooritamiseks jagude kaupa: „hoo-võtt“, „torgata ja tääk välja tõmmata — torka“, mille peale õpilased sooritavad torke ja täägi välja tõmmanud, jätavad püssi hoovõtu asendisse.

Kordamiseks käselda ainult — „torka“. Võitlusvalmis asendisse taandamiseks käselda — „kaitse“. Võtte esialgseks sujuvalt sooritamiseks on käsklus — „lühikeselt — torka“, kordamiseks — „torka“.

Nende käskluste järgi sooritavad õpilased torke, tõmbavad täägi välja ja võtavad võitlusvalmis asendi.

Rivisse minekuks antakse käsklus — „edasi“, mille peale õpilased topistest paremalt või vasakult poolt mööduvad, püssid jalale võtavad ja oma kohale lähevad.

Pärast võtete sooritamist käskluse järgi korraldatakse 10—15 min. kestel nende iseseisvalt viimistlemine 4—6 õpi-

lasest koosnevas grupis, kusjuures parim õpilane määratakse grupi vanemaks. Selle aja jooksul kontrollib õpetaja iga õpilast kordamööda iga grupi juurde minnes. Kui õppused toimuvad täägita vintpüssiga, siis on täitekäskluseks — „torka“ asemel käsklus — „t õ u k a“.

b) Lühike torge väljaastega. Iga viirg läheb vastava käskluse järgi topiste juurde ja võtab võitlusvalmis asendi. Võtte esialgseks sooritamiseks käselda: „lühikeselt väljaastega — torka“, ja kordamiseks — „torka“. Nende käskluste järgi sooritavad õpilased torke väljaastega, tõmbavad täägi välja kuni „hoovõtu“ seisundini ja võtavad võitlusvalmis asendi. Väljaaste sooritamiseks parema jalaga käselda: „lühikeselt väljaastega paremaga — torka“. Kui juhataja soovib väljaastet kontrollida, siis ta annab käskluse „jääda väljaastesse — torka“.

c) Lühike torge paigalt pööretega. Käsklused: „lühikeselt väljaastega — torka“, „torka“ (korrata mitu korda), „parempool“, „vastane vasakult — torka“, „samm — edasi“, „lühikeselt ilma väljaasteta — torka“, „ümbepöörd“, „vastane tagant — torka“, „hüpe — tagasi“, „lühikeselt väljaastega paremaga — torka“ jne.

Väljaastega torke iseseisev viimistlemine õpilaste poolt ja iga õpilase kontrollimine õpetaja poolt toimub võtte sooritamisel liikudes.

d) Lühike torge liikudes sammu ja joostes. Torked ja tõuked sooritada algul vaikides, siis mitmesuguste hüüetega, näit. „vaat“, „säh“, „jah“, „nii“, „löö“ jne. lõpuks võtted sooritada ühise ja võimsa „hurraa'ga“. Käsklused õppusteks (näit.): pihata vastast (topist) lühikese torkega — edasi“; „jagu, pihata topiste gruppi lühikese torkega, distants 6 sammu järgemööda edasi joostes — marss“.

Õpilaste liikumise ajal anda ootamata käsklusi 5—6 sammu enne sihile jõudmist: tulistamise täheldamiseks „visatult“: „sellele — ja — sellele sihile (vajaduse korral — kogupauguga) — tuld“; lamamisasendisse üleminekuks: „pikali“; üleshüppeks ja liikumise jätkamiseks: „edasi“, („edasi — joostes“); pärast torke sooritamist sama või mõne

teise topise pihtamiseks (kui õpilane topisest möödunud või möödub teisest) käselda: „vastane tagant (paremalt, vasakult) — torka“.

e) Lühikese torke võtete treeninguks paigutada topised (või topiseid etteandvad õpilased) ühele joonele, astmeti, ühes või mitmes grupis, mitmes suunas ja asendis: otse, vasakule, paremale; püsti, lamades; takistuste ees, takistuste taga, kaevikus, kaeviku äärel. Treeningul püüda tihedamini kasutada liikuvaid topiseid, s. o. õpilaste poolt kepi otsas ettepandavaid haokubusid. Vintpüssidega tegutsevad õpilased liiguvad ühes või mitmes kolonnis ühekaupa või ahelikus.

Lühikeste torgete treeningut ühendada pööretega liikumisel, järkjooksudega, roomamisega, takistuste ületamisega, granaadiheitmisega, laskevalmisvõttega ja tule täheldamisega kohalt ja liikudes („visatult“) mitmesuguste märkide pihta (topised, tähised jm.).

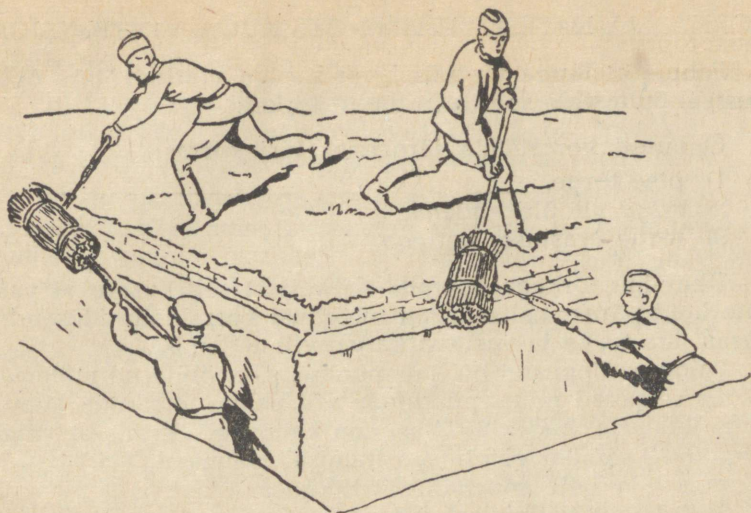
Pikk torge

Topiste ja õpilaste paigutus on samasugune kui lühikese torke õppuste puhul.

a) Pikk torge paigalt ainult kätega. Iga viirg läheb vastava käskluse järgi topiste juurde ja pärast võtete näitamist õpetaja poolt sooritab iseseisvalt kaks-kolm torget, siis käskluse järgi: „ainult kätega pikalt — torka“, kordamiseks — „torka“ (mitu korda).

b) Pikk torge paigalt väljaastega. Torge sooritatakse otse, pöördega paigal, ühendatud lühikese torkega. Käsklused: „pikalt, väljaastega — torka“, „torka“ (mitu korda), „vasak-pool“, „vastane paremalt pikalt — torka“; „samm — edasi“, „lühikeselt — torka“; „jalaga alt — löö“, „hüpe — tagasi“, „pikalt paremaga — torka“, „edasi — kaitse“, „lühikeselt — torka“, „edasi“.

c) Pikk torge liikudes sammu ja joostes. — Pika torke õppuste kord ja treening on samasugused kui lühikese torke

Joon. 22. Torge (tõuge) püssiga ülalt alla ja alt üles.

õppuste puhul liikudes; ainult käsklustes asendatakse sõna „lühikeselt“ sõnaga „pikalt“.

d) Pika torke või tõuke treeninguks ülevalt alla paigutada topised või õpilased topistega kepi otsas kaeviku, lõhe, jooksukraavi, augu jne. põhja; torkeks alt üles — kaeviku kaitsevalli või lõhe ja jooksukraavi äärelle, vallile, langedatud puudele jne. (joon. 22).

Õpilaste komplekstreening torgete sooritamises

Topistel ja õpilastel on sega- või rünnakvõitluspaigutus. Treening toimub õppeväljakul ja mitmesuguses paikonnas rünnaku või tormijooksu vormis kindlustatud kõrgustikule lagedal maastikul, põõsastes, metsas, orus, asustatud paikades jne.

Rünnatakse kordamööda. Iga jagu või pool rühma hoolitseb topiste ja tähiste eest, kuna teised ründavad, siis ümberpöörduvalt; selle järel toimub ründava ja kaitsva poole tegevuse arutamine.

TORKED JA KAITSED PEHME OTSIKUGA VINTPUSSIGA

Pehme otsikuga vintpüssi või kepiga võitlusvõtete õpetamisel õpilastele sooritada ainult torkeid.

Õppused korraldada järgmises järjekorras:

- 1) otse torge,
- 2) torge alt ülekandega,
- 3) torge-(vastase) pettega.

Uhes iga torkega õpetada ka kaitset selle vastu ja vastutorkeid pärast kaitset. Paarisvõitlusi korraldada ülesandel pärast iga torke ja vastava kaitse viimistlemist.

Paigutus õppustel on kahepoolne, s. o. õpilased mõlemas viirus seisavad puust püssidega või pehme otsikuga keppidega üksteise vastas 2—3 sammu kaugusel üksteisest vahega 2—3 sammu võtete sooritamisel kohapeal, kuid 10—50 sammu — võtete sooritamisel liikudes.

Võtete viimistlemisel ülesande järgi on õppustel segapaigutus: õpilased on õppeväljakul või muul maastikul paigutatud paarikaupa või väikeste gruppidenä mitmesugustes tingimustes ja mitmes suunas juhataja näitamise järgi.

Treeningus maastikul rakendatakse rünnak-võitluse paigutust: ühe jao (rühma) õpilased liiguvad ahelikus vastu teise jao (rühma) õpilastele.

Otsetorge

Otsetorge on torge vastase avatud kehaosale sealtpoolt, kus asub ründava võitleja relv.

a) Otsetorge ilma kaitseta. Esimene viirg sooritab pika või lühikese torke teise viiru õpilase rinda või kõhtu; teine viirg ei kaitse ja saab torke. Pärast võtte näitamist juhataja poolt teha õpilastele ülesandeks sooritada 3—5 torget. Õpilased tegutsevad järgemööda ja sooritavad torke — algul esimene, siis teine viirg.

Torke sooritamiseks ja võitlusvalmis asendisse tagasiminekuks käselda: „võitlusvalmis iseseisvalt tagasi, pikalt (lühikeselt) — torka“.

Õpilaste tegevuse vahetamiseks muuta käsklustes viirgude nimetus.

b) Otsetorge ja tõrjelöök kaitseks. Esimene viirg sooritab otsetorke paremalt või vasakult poolt (püssist), teine viirg kaitseb tõrjelöökidega paremale või vasakule.

Torke ja tõrjelöögi sooritamiseks käselda: „teine viirg, tõrjelöök paremale (vasakule), esimene — pikalt (lühikeselt) — torka“, „kaitse“, „võitlusvalmis tagasi, iseseisvalt — torka“, „veel kord — torka“ jne.

Õpilaste tegevuse vahetamiseks muuta käsklustes viirgude nimetus.

Käskluse järgi sooritada torkeid 3—5 korda. Edaspidi anda õpilastele ülesanne iseseisvalt tegutsemiseks paari-kaupa: ühel õpilasel sooritada torge (rännata), teistel teha tõrjelöök (kaitsta) ja ümberpöörduvalt võitluse näol 1, 2, 3, 5 torget.

c) Otsetorge, selle kaitse ja viivitamatu vastutorge pärast kaitset. Õpetus toimub õpetaja ülesande järgi, näit: „esimene viirg sooritab 3—5 otsetorget pikalt; teine — kaitseb end tõrjelöögiga paremale või vasakule ja teeb pärast iga tõrjelööki vastutorke ainult kätega — alga“. Täitekäskluse järgi asuvad mõlema viiru õpilased paarikaupa ülesannet sooritama. Tegevuse lõpetamiseks käselda — „seis“. Selle järel käselda õpilaste tegevuse vahetamiseks: „teine ründab, esimene kaitseb — alga“.

Treening teostada gruppide kaupa ülesandega võitluseks (kohapeal või liikudes üksteise vastu), kasutades seejuures õpitud tegevusi.

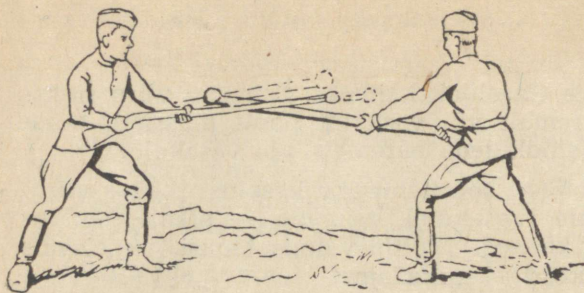
Alt ülekanedega torge

Alt ülekanedega torge vastase relva alt (joon. 23).

a) Alt ülekanedega torge ilma kaitseta. Õpilased seisavad viirgudes üksteise vastas vintpüssid paremalt (vasakult) koos. Teine viirg juhib püssid niivõrd paremale (vasakule) kõrvale, et esimene viirg teda otsetorkega pihata ei saaks.

Esimese viiru õpilane sooritab pika torke oma relva alt

Joon. 23.
Torge alt ülekan-
dega — püssi lii-
kumine ülekan-
d-misel.

ülekandega teise viiru õpilaste relva alt, kuna teine viirg end mitte kaitstes saab torke.

Õppus toimub juhataja ülesandel, näit.: „esimesed numbrid — sooritada 3—5 torget alt ülekandega, teised nr. ei kaitse end — alga“.

Täitekäskluse peale sooritab esimene viirg torked alt ülekandega ja võtab viivitamatult jälle võitlusvalmis asendi.

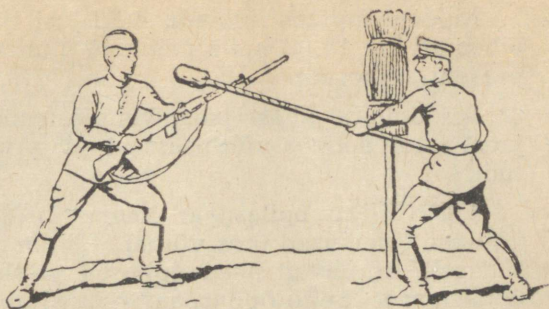
Üleviimise suuna vahetamiseks käselda ettevalmistavalt: „ühendada vintpüssid — vasakult (paremalt)“ või „vahetada ühendust“.

b) Torge alt ülekanemisega ja kaitse tõrjelöögiga. Õppus toimub õpetaja ülesandel, näit.: „esimesed numbrid sooritavad 3—5 torget alt ülekandega, teised nr. kaitsevad end tõrjelöögiga paremale või vasakule — alga“. Täitekäskluse järel asuvad esimesed ja teised numbrid paarikaupa iseseisvalt ülesannet täitma, kusjuures õpilased võivad ülekanet sooritada nii vintpüsside puutumisel kui ka ilma nende puutumiseta (asendist „väljaspool ühendust“).

c) Torge alt ülekanemisega, kaitse selle vastu ja vastutorge. Õppus toimub juhataja ülesandel näit.: „esimesed numbrid sooritavad 3—5 torget alt ülekanemisega, teised nr. kaitsevad end tõrjelöögiga paremale või vasakule ja pärast tõrjelööki annavad vastutorke ainult kätega — alga“.

Täitekäskluse järel asuvad esimesed ja teised numbrid iseseisvalt ülesannet täitma. Pärast käsklust — „seis“ teeb juhataja teistele numbritele ülesandeks rünnata ülekande

Joon. 24. Võitlus-
valmis asend treening-
kepiga ja löök tree-
ningepile paremale.

torkega ja esimestele nr. — kaitsta end. Pärast selle üles-
ande täitmist tehakse ülesandeks rünnata mitte ainult üle-
kande torkega, vaid ka otsetorkega ründajate äranägemisel.

Alt ülekandega torget ja selle vastu kaitse treeningut
teostada maastikul, tehes õpilastele ülesandeks pidada võit-
lust (kohapeal ja liikudes) 1—3 torkega alt ülekandega;
rakendades seejuures kõiki varemõpitud võtteid.

Pettetorge

Õppus toimub pärast võtte näitamist õpetaja ülesandel,
näit.: „esimesed numbrid tähistavad petet otsetorkega ja
sooritavad torke alt ülekandega, teised nr. tõttavad pare-
male või vasakule tõrjuma ja sooritama vastulööki ainult
kätega — alga“.

Edasine õpilaste tegevus ja treening torkeks pettega toi-
mub nagu õpetuses torkeks alt ülekandega.

Komplekstreening

Komplekstreening toimub pärast põhivõtete viimistle-
mist, kusjuures perioodiliselt korraldatakse jao võitlus jao
vastu. Selleks on tarvis jagu harvendada 20—100 m ja lii-
kuda üksteisele vastu väikeste gruppidenä ahelikus, järk-
jooksude ja roomamistega.

Mööda minnes ületada takistusi ja üksteisele (mitte lähemalt kui 15 m) heita pehmeid granaate (liivaga täidetud presentkotikesed).

Iga õpilane ühest jaost kohates mõne õpilasega teisest jaost astub sellega võitlusesse 1—3 torkeks (nii kuidas kästut).

Iga võitlev õpilaspaar kannab võitluse lõppedes ette võitluse tulemused (kes võitis). Juhtumil, kui võitlus lõppes segaselt, kordavad need õpilased võitlust torkega kõikide õpilaste ees. Selle õpilaspaari või grupi teise võitluse tulemuse ja jagude võitluse üldtulemuse märgib juhataja igas jaos granaadiga tabatud ja tingtorkeid saanud õpilaste üldarvu järgi.

Vintpüssi käsitlemisel ebavõrdse oskusega õpilastega treeningu puhul tuleb tihedamini vahetada paare, võimaldades võidelda võrdse oskusega õpilastel omavahel, nõrgemal tugevamatega ja ümberpöörduvalt, ning tihedamini vahetada võitluse olukorda, korraldades treeningut õppeväljakul ja mitmesugusel maastikul — orgudes, kaevikuis, raidtõkke juures, mäenõlvakuil, metsas, põõsastikus jne.

Edasine pehme otsikuga vintpüssiga (kepiga) võitluse viimistlemine ja õpilaste treening toimub rööbiti teiste käsitsivõitluse võtete õpetamisega paaris- ja grupivõitluste osas tähendatud määruste järgi.

LOOGID (TÕRJELOOGID) VASTASE RELVALE JA NEILE JÄRGNEVAD TORKED

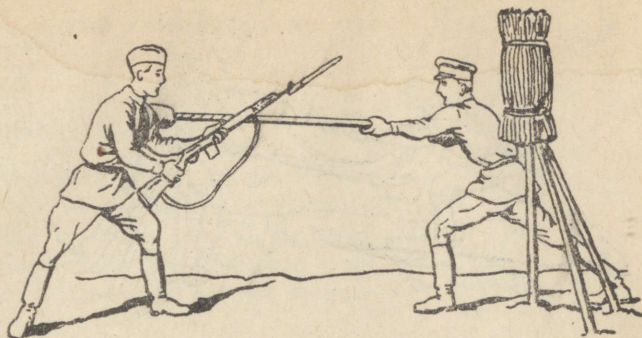
(täagistatud või täagita vintpüssidega)

Vastase relvale löökide ja neile järgnevate torgete või tõugete viimistlemisel kujutatakse vastast topistega ja nende kõrval puupüssidega või pehme otsikuga keppidega seisvate õpilastega.

Tegevus pehme otsikuga kepiga on kahesugune:

Ründaja väljakutseks pealetungivale tegevusele seisab õpilane kepiga topise juures paremal või vasakul pool

Joon. 25.
Treeningkepi-
torke tähistamine ja tõrje-
löök vasakule.

võitlusvalmis asendis ja hoiab kepi otsa topise ees, kat-
tes seda pihtamisest otsetorkega (joon. 24).

Sel juhtumil ründav õpilane „avab“ topise, lüües vint-
püssiga treeningkepile ja sooritab torke topisele.

Ründaja väljakutseks kaitse-tegevusele seisab õpilane
kepi-
topise juures paremal või vasakul pool võitlusval-
mis asendis ja tähistab ründava õpilase lähenemise momen-
dil torget ilma väljaasteta või väljaastega, juhtides kepi
õpilase kehasse tema vintpüssist paremal või vasakul pool
(joon. 25).

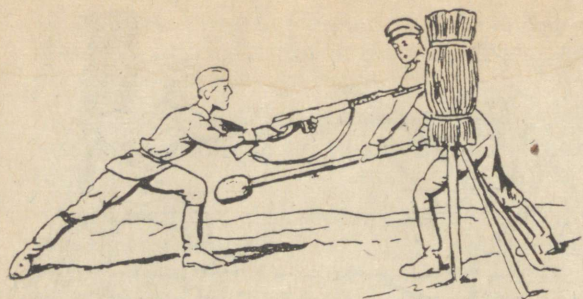
Sel juhtumil ründav õpilane algul kaitseb end ise kepi
torke eest, seda kõrvale lüües, ja sooritab siis viivitamatult
torke topise pihta (joon. 26).

Torget tähistada algul — õpilast hoiatades; hiljem, tõrje-
löögi tehnika täienedes, kepi etteandmist kiirendada ja
lõpuks tähistada torked kiiresti, ilma igasuguse hoiatuseta.

Lööke ja vastase relva tõrjelööke õpetada järgmises
järjekorras:

- 1) löök (avalöök) paremale — torge;
- 2) tõrjelöök vasakule — torge.

Õppuse ajal on jao (rühma) õpilaste ja topiste paigutus
samasugused kui lühikese ja pika torke õppustel.

Joon. 26. Torge topise pihta pärast tõrjelööki ja juhataja asend pärast treeningkepi etteandmist.

Löögid vastase vintpüssile (tõrjelöögid) paremale, vasakule ja neile järgnevad torked.

a) Tõrjelöögid paigalt. Iga viirg läheb vastava käskluse järgi kordamööda topiste juurde, võtab võitlusvalmis asendi, sooritab mõned tõrjelöögid, torked ja läheb tagasi.

Tõrjelöögi ja torke sooritamiseks käselda: „tõrjelөөk paremale lühikeselt — torka“, „tõrjelөөk paremale pikalt — torka“, „veel kord torka“, „torka“ jne.

Tõrjelөөkideks vasakule on käsklused samad, ainult sõna „paremale“ asendada sõnaga „vasakule“. Tõugete õppustel käselda „torka“ asemel „tõuka“.

Pärast võtete sooritamist käskluste järgi toimub 10—15 min. nende iseseisev viimistlus gruppides (4—6 õpilast). Õpetaja kontrollib samal ajal iga õpilase tegevust.

b) Löögid vastase relvale (avalöögid) liikudes sammu ja joostes.

Õppekord on samane kui torgete ja tõugete õppustel ilma äralöögita. Seejuures tuleb algul käsklustes näidata, mida õpilased peavad tegema, selle järel nõuda õpilastelt tegutsemist vastavalt topiste juures kepiga seisvate õpilaste tegevusele. — Esimesel juhtumil käselda (näit.): „pärast lööki paremale sooritada pikk (lühike) torge — edasi“. Teisel juhtumil —: „pihata vastast (topist, topiste gruppi) torkega — edasi“, „edasi — joostes“.

Treening teostada õpilastega treeningkeppidega topiste juures ja täpselt õpilaste tegevust ära määrates.

PÄRALÖÖGID

Päralöögid sooritatakse vastase ründamise iseseisvate võtetena pärast vastase relva tõrjelööki. Vastase asemel tegutseb õpilane treeningkepi või topisega kepi otsas. Tegevus treeningkepi on kolmesugune:

Ründava õpilase väljakutseks aktiivsele tegevusele päraga (löögid) tuleb võtta kepp ja asend päralöögiks (joon. 27); ründava õpilase liikumise ajal või kui tema on tegevuses muu õppetööga paigal, liikuda tema peale eest, küljelt, tagant või temast mööda, pannes kepi ette päraga löömiseks mitmesuguses suunas ja mitmesugusel kõrgusel.

Sel juhtumil sooritab ründaja, olenevalt kepi asendist, ühe päralöökidest kepi muna pihta.

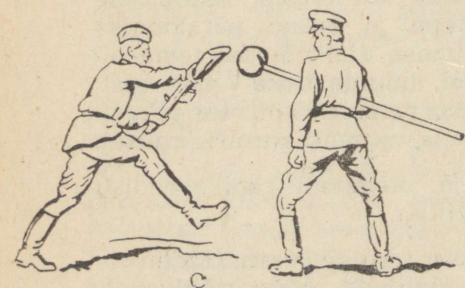
Ründava õpilase väljakutseks torgete vastu kaitsvale tegevusele ja järgnevale päralöögile — võtta võitlusvalmis asend kepi (joon. 28 a) ja õpilase lähenedes tähistada torget, suunates kepi ründava õpilase kehasse vasakult poolt selle püssi (joon. 28 b); pärast tõrjelööki panna ette kepi teine ots munaga päralöögiks (joon. 28 c).

Sel juhtumil sooritab ründav õpilane kepi tähistatud torke tõrjelöögi ja lööb viivitamatult päraga treeningkepi muna pihta.

Ründava õpilase väljakutseks kaitsvale tegevusele päralöökidest vastu — võtta võitlusvalmis asend kepi (joon. 29 a) ja ründaja lähenedes või muus õppetegevuses olles tähistada lööki päraga kõrvalt või ülevalt (joon. 29 b).

Sel juhtumil ründaja kaitseb end treeningkepi löögi eest ja tegutseb edasi olukorrast tingitult.

Päralööke ja nende kaitset õpetada järgmises järjekorras:

Joon. 28. Kepi ettepanek
tõrje- ja päralöögiks: a — võit-
lusvalmis võtte kepiiga; b — kepiiga
torke tähistamine ja vasakule tõr-
jelöögi moment; c — löök päraga
kõrvalt pärast tõrjelööki.

- 1) löök päraga kõrvalt;
- 2) löök päraga ette;
- 3) kaitse üles.

Päralöökide õppuste ajal on õpilaste rivistus jaos (rühmas) järgmine:

üheviiruline või kaheviiruline (vahe õpilaste vahel 2—3 sammu). Rakendatakse õppuste algul päralöökide ja nende kaitse tähistamisel;

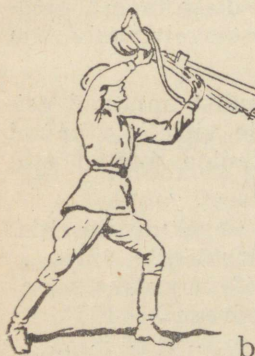
kahepoolne (vahe õpilaste vahel 4—5 sammu). Raken-
datakse õppuste puhul kohal ja sammu — üks viirg vint-
püssidega ja teine — keppidega liiguvad üksteisele vastu;

kohtuv kolonnis (vahe õpilaste vahel 6—8 sammu).
Rakendatakse, kui õpilased vintpüssidega ja treeningkep-
pidega liiguvad kolonnis ühekaupa üksteise vastu;

Joon. 29. Kepi ettepanek õpilase väljakutsumiseks kaitsvale tegevusele: a — lähteasend kepiga enne löögi sooritamist; b — löök kepiga ülalt ja kaitse üles.

a

b

rünnaku rivistus — jao (rühma) õpilased on rünnaku- (lahingu-) rivis. Seda rivistust rakendatakse komplekstreeningus, kus löögid pärast ühendatakse torgetega, löökidega (tõukelöökidega), takistuste ületamisega ja granaadiheitmisega.

Päralöök kõrvalt

a) Õpetus päralöögiks paigal. Õpilased rivistada kahte lahkviirgu 4—5-sammuliste vahedega rinnati (frondiga) üksteise vastu. Esimene viirg on vintpüssidega võitlusval-

mis asendis, teine — treeningkeppidega, mis käsivarrega parema külje vastu surutud.

Päralöögi osade kaupa sooritamiseks käselda: „jääda löögile, kõrvalt päraga — löö“, „kaitse“, „veel kord — löö“, „kaitse“, „kiiremini — löö“, jne., sujuvaks sooritamiseks aga (võitlusvalmis asendisse tagasimineku): „kõrvalt päraga — löö“.

Käskluse järgi lööke 4—8 korda korranud, üle minna löökide iseseisvale viimistlemisele, näit.: „sooritada löök päraga kõrvalt järgnevalt võitlusvalmis asendisse minnes, astuda 3—4 sammu ja pöörduda ümber, korrata 8—10 korda — alga“. Õpilased viirus vintpüssidega sooritavad löögi päraga teise viiru õpilaste poolt ettepanud keppide munade pihta, lähevad võitlusvalmis asendisse tagasi, astuvad 3—4 sammu edasi, pöörduvad iseseisvalt ümber ja sooritavad uuesti löögi paigalt jne.

Pärast käseldud arvu löökide sooritamist annavad esimese viiru õpilased vintpüssid üle teisele viirule, võtavad neilt treeningkepid ja panevad neile keppiga munad ette päraga löömiseks.

Päralöögiks kõrvalt pärast tõrjelööki vasakule käselda: osade kaupa sooritamiseks — „jääda tõrjelöögile, tõrje — vasakule!“ siis — „kõrvalt päraga — löö“; sujuvaks sooritamiseks: „tõrjelөөk vasakule, kõrvalt päraga — löö“.

Õpilased keppidega tähistavad tõrjet, õpilased vintpüssiga sooritavad kepile tõrjelöögi vasakule, teevad löögi etteantud treeningkepi muna pihta ja lähevad tagasi võitlusvalmis asendisse.

Eelnevale kepi vasakule tõrjelööqile järgneva päralöögi iseseisev viimistlus toimub nagu ilma tõrjelöögita löögi puhul.

b) Päralөөk kõrvalt sammu liikudes. Viirud paigutada 8—10 sammu kaugusele ja sooritada päralөөk kõrvalt algul ilma kepi äralөөgita, siis äralөөgiga vasakule. Selleks käselda: „lөөk päraga kõrvalt — edasi“ või „äralөөk vasakule, lөөk päraga kõrvalt — edasi“. Täitekäskluse järgi lähevad õpilased võitlusvalmis vintpüssidega treeningkeppidega kohal seisvate või neile vastu liikuvate õpilaste

suunas, sooritavad löögi treeningkepi muna pihta (ilma tõrjelöögita või tõrjelöögiga, olenevalt kepiga õpilaste tegevusest), astuvad 8—10 sammu edasi, pöörduvad ümber ja sooritavad uuesti löögi päraga jne., kuni käskluseni — „seis“.

Liikudes kõrvalt päralöögi iseseisev viimistlus toimub ülesande järgi, asendades sõna „edasi“ sõnaga „alga“ ja ära tähendades korduste arv.

c) Õpilaste treening päralöökideks mitu korda järgemööda teostada õpilaste (vintpüssidega ja treeningkeppidega) üksteisele vastu otse või ringi mööda ühekaupa harvriivi kolonnis liikudes. Õpilased sooritavad võtte nii, nagu ülemal näidatud, mitu korda järgemööda kuni käskluseni — „seis“.

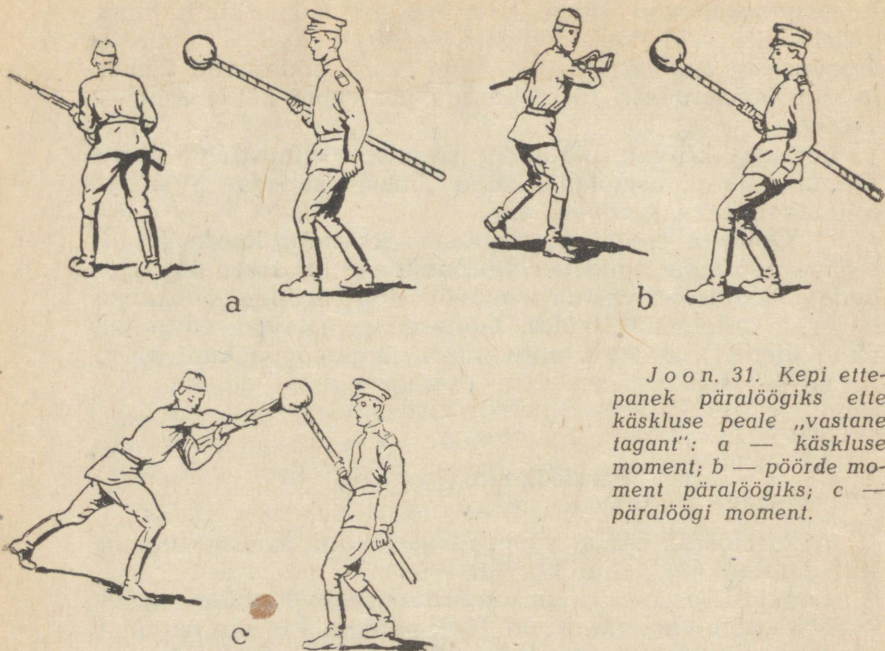
Päralöök ette (joon. 30)

a) Päralöögid paigal. Õppuste järjekord on samasugune, kui päralöökide puhul kõrvalt.

Löökide osade kaupa sooritamiseks käselda: „löök päraga ette — hoovõtt“ või „löök päraga; vastane paremalt (tagant) — hoovõtt“. Nende käskluste täitmiseks tuleb päralöögiks ette täagistatud vintpüss juhtida vasakule — taha, kuid päralöögiks taha või paremale pöörduda mõlemal kannal vastase poole ja mõlema käe liigutusega viia vintpüss taha. Järgneva käskluse järgi, „päraga — löö“, soori-

Joon. 30. Päralöök ette ja munaga treeningkepi etteandmine löögiks.

Joon. 31. Kepi ettepanek päralöögiks ette käskluse peale „vastane tagant”: a — käskluse moment; b — pöörde moment päralöögiks; c — päralöögi moment.

tada löök, tehes samal ajal parema jalaga väljaaste ette. Käskluse peale „kaitse” minna tagasi võitlusvalmis asendisse endises suunas.

Pärast seda käskluse järgi: „päraga ette — löö” või „vastane paremalt (tagant), päraga — löö” sooritada löök päraga ja minna tagasi võitlusvalmis asendisse.

b) Päralöök ette sammu liikudes või joostes.

Löökide õpetamine ja nende iseseisev viimistlus toimuvad õpetaja ülesande järgi, näit.: „löök paremale ette ja taha, korrata 8—10 korda — alga”.

Täitekäskluse peale liiguvad esimese viiru õpilased vintpüssidega ja teise viiru õpilased treeningkeppidega, mida hoiavad parema käsivarre all, üksteisele vastu (löögiks päraga ette) või teise viiru õpilased liiguvad esimese viiru järel (löögiks päraga taha) ja panevad kepi ette eest, tagant või küljelt.

Joon. 32. Kevi ettepanek käskluse peale „vastane paremalt“ ja löögi moment päraga ette-paremale.

Küllalt lähenedes käsklevad teise viiru (keppidega õpilased) — „päraga ette — löö“. Esimese viiru (vintpüssidega) õpilased löögi sooritanud, võtavad võitlusvalmis asendi ja jätkavad edasiliikumist. Teise viiru õpilased, liikudes neile järele, käsklevad: „vastane — tagant“ (joon. 31), mispeale esimese viiru õpilased pöörduvad paremale ümber, sooritavad löögi päraga ja jätkavad võitlusvalmis võttes liikumist endises suunas. Siis käsklevad teise viiru (keppidega) õpilased: „vastane — paremalt“ (joon. 32); esimese viiru õpilased vintpüssidega pöörduvad paremale, sooritavad löögi päraga jne.; korrata mitu korda kuni käskluseni — „seis“.

c) Pärälööke trennida ühenduses kõikide pärälöökidega ja teiste õpitud võtetega (kaasa arvatud lamamisasendisse minek ja sellest asendist üles hüppamine).

Õpilased paigutatakse treeninguks paarikaupa või gruppidesse, 4—6 õpil. igas grupis, mitmesuguses suunas ja sooritavad võtteid õpetaja käsklusel, tegutsedes seejuures eespool toodud juhendite kohaselt vintpüssiga ja treeningkepigaga kordamööda.

Kaitse pärälöökide vastu

Kaitse õpetamine pärälöökide vastu toimub samas järjekorras kui pärälöökide õpetamine.

Kaitsevõtete osakaupa sooritamiseks käselda: „võitlusvalmis“, „jäädä kaitseesse, üles — kaitse“ ja „võitlusvalmis“ jne. mitu korda.

Kaitsevõtete sooritamiseks koos võitlusvalmis asendiga käselda: „üles — kaitse“, „kõrvalt — kaitse“; löök treeningkepiga sooritada sel juhtumil kord ülevalt, kord kõrvalt ilma hoiatuseta.

Kaitsevõtteid treenida ühenduses päralöökidega, tõrjelöökidega, torgetega, samuti liikumisega ja takistuste ületamisega.

PAARIS- JA GRUPIVÕITLUSTE ÕPETAMINE

Treening võitluseks pehme otsikuga vintpüssidega teostatakse elava vastasega, millisel meetodil on käsitsivõitluse kogemuste omandamisel suur tähtsus.

Võitluse õpetamist alustada kohe, kui õpilased on omandanud mõne torke ja nende kaitse tehnika vintpüssiga või pehme otsikuga kepiga.

Käsitsivõitlust lahingu olukorras pehme otsikuga vintpüssiga õpetada rööbiti õppustega püssiga võitluse võtetes, takistuste ületamises, granaadiheitmises ja teistes ettevalmistuse osades.

Kõikidel õppustel peab juhataja jälgima, et võtted sooritataks õieti ja rakendataks olukorra, oma soovi ja vastase tegevuse kohaselt.

Õpilaste poolt võitlusvõtetes parema kogemuse omandamise eesmärgil tuleb mitmesuguse ettevalmistusega õpilasi paarides tihedamini vahetada.

Vintpüssiga võitluse õppustel peab igale õpilasele algul olema selgeks õpetatud võitlemine ühe vastasega, siis kahega ja lõpuks jao koosseisus.

Paarisvõitluse (üks ühe vastu) õpetamine

Õpilasi tuleb õpitud võtete ja võitlusviiside rakendamiseks võitluseks — üks ühe vastu — treenida õppevõitluse või võistluse näol.

1. *Samaaegse õppevõitluse vorm.* Juhataja ülesandel võitlevad kõik õpilased paaris neile määratud paarimehega.

Saadud torgetest teatavad õpilased üksteisele. Võitlusi pidada 1—3 torkeks paigal ja liikudes.

Võitluste mitmekesistamiseks vahetada paare.

Niisuguseid võitlusi korraldada õppeväljakul, tasasel maastikul, nõlvakuil, kraavikallastel, jooksukraavide või rea takistuste juures.

Viirgudes või võitlusolukorras üksteise vastu liikuvaid õpilasi harvendada mitmesugusele kaugusele — kuni 200 m. Lähenedamine toimub juhataja käskluse peale — „edasi“ või leppesignaali järgi. Liikudes liita tegevusse roomamisi, iga-suguseid ootamata võtteid ja takistuste ületamist.

2. *Võitluse võistlusvorm.* Võitleb üks paar, teised vaatavad pealt ja ootavad oma järjekorda. Selles võitluse vormis langevad välja kaotajad ja võitjad võitlevad omavahel teist korda, kolmat korda jne., kuni selgub üks võitja.

Niisuguseid võitlusi pidada:

a) õppeväljakul — tasasel väljakul ilma võitluspaika piiritlemata; ebatasasel väljakul võitluspaika piiritledes ringiga, läbimõõduga 5—12 m; ringis (ruudus) laialipaisatud kunstlike takistuste seas; kahel pool kaevikut (kaevikusse kukkunu võitleb sealt); kaevikuis ja jooksukraavides, kui õpilased käskluse peale hüppavad mõlemalt poolt jooksukraavi ja üksteist kohates peavad võitlust; võitlus kaevikust (august) väljahüppamisega, kui õpilased hüppavad kaevikusse (auku) ja käskluse peale „edasi“ hüppavad sealt välja ning astuvad võitlusse. Seda, kes ei jõudnud välja hüpata, on lubatud torgata igas asendis;

b) maastikul — võitlus põõsaste grupi juures, põõsastes, metsas, puude grupis, tuulemurru juures, langetatud puu juures (mõlemalt poolt), orgudes, madalikkudes jne. Õpilastel lasta ette minna ja 10—30 m kaugusel lubada asuda mugavamale võitluspaigale ning torgata igas asendis; lasta ronida järskudele kallakuile, võidelda järsakuil jne.

c) asustatud punktides — võitlus hoonete keskel, ümber hoone, kuuris, muldonnides, kitsastes läbikäikudes, koridorides, laialipaisatud takistustega ruumis.

Paarisvõitluste korraldamisel võtab võitlusest osa kuni 40 õpilast. Pärast esimesi võitlusi langeb 20 õpilast välja; ülejäänud 20 võitleb edasi, langeb välja veel 10 õpilast jne.

Kõik eelvõitlused toimuvad 1 torkeks, viimases voorus 3 torkeks, et täpsemalt võitjat kindlaks määrata.

Võitlusi juhib juhataja. Võitluste jälgimise kergendamiseks määrab ta õpilastest 2 abilist — vahendajat, kes peavad kindlaks määrama torgete kehtivuse ja vajaduse korral need ära märkima. Mõne võitluse järel määrab juhataja uued vahendajad.

Võitlus algab käskluse peale — „edasi“ ja katkestatakse käsklusega — „seis“.

Vigastuste vältimiseks on keelatud torked kuklasse, kaelale (tagant) ja suguelundeisse.

Peale ülaltähendatud võitlusvormide praktiseerida teise õppeaasta noortega nende tahteliste omaduste tugevdamiseks võitlusi 1 torkeks, lubades jala tahapanekut, jalast kinnihaaramist, vastase mahapaiskamist ja lamava torkamist. Neid võitlusi korraldada muruväljakul.

Grupivõitluse õpetamine

Õpilasi treenida võitlusteks üks kahe vastu, kaks kolme vastu, kolm viie vastu ja jagu vastu algul õppeväljakul, siis maastikul; samal ajal on lubatavad vähemad taktikalised ülesanded sõjamängude näol.

Grupivõitluse edukuseks peab iga õpilane teadma lähivõitluse ja käsitsivõitluse põhimisi reegleid ja võitleja tegevusviise:

läheneda nähtamatult ja käratult;

rünnata esimesena, äkki mitmelt poolt;

tegutseda väikeses grupis (paaris, kolmikus) otsustavalt, hoolimata ja kiiresti;

vastast esmajärjekorras tabada tulirelvaga, granaadiga, siis täägiga;

kõigepealt lüüa lähimat vastast;

tabanud ühte, kohe viibimata lüüa järgmist vastast; jälgida ümbrust ja valmis olla rünnaku tõrjumiseks ükskõik kustpoolt; alati aidata naabrit, eriti komandöri.

Õppused toimuvad algul õppeväljakul paremate õpilaste etteteagemisega, üks kahe vastu, kaks kolme vastu jne. Peale demonstreerimist märkida iga õpilase edu ja ebaedu. Selle järel korraldada õpilastega mõned treening-võitlused. Seda tehakse eesmärgil tutvustada õpilasi grupivõitluse põhialustega ja viimistella õpilaste oskust rakendada võitluses kasulikumaid võtteid.

Grupivõitluse õppused teostada samuti kui paarivõitluste puhul; algul vahendajatega, siis ilma nendeta; sel puhul teostab õpilaste tegevuse hindamist juhataja ise.

Grupivõitluste treening ühendada paarivõitlustega, edasiliikumisega — järkjooksudega, roomamisega, vastasele juurde hiilimisega, takistuste ületamisega ja õppegranaadi heitmiseega. Grupivõitlused teostada nagu paarivõitlusedki — maastikul, põõsastes, metsas, nõlvakuil, kaevikus, jooksukraavides, asustatud punktides, kitsastes läbikäikudes ja ruumides.

Treeningul määrata ründajate ja kaitsjate grupid jao koosseisus või 2—3—5 õpilasest. Igas grupis määrata grupi vanem, kes teeb otsused ja tegutseb koos grupiga või jaoga.

Grupi vanem — lüli — või jaokomandör kasutab treeningtegevuse ajal laialt leppesignaale: käe või käte liigutusi, mütsi või lipu viipeid.

Juhataja ülesanded peavad olema mitmekesised: teatava paiga kaitse — kink, põõsaste grupp jne. võitluspäiga, vastase tulistamispunkti ründamine; laskurjao kaeviku, telgi kaitse; nende kohtade vallutamine 1—2 in. vangistamisega; teatava piirkonna, metsaserva, majade grupi luuramine ühenduses peitumisega ja käsitsivõitlusega vastase avastamise puhul; ühele grupile teha ülesandeks kitsa läbikäigu kaitsmine, teisele — sellest läbi murda; ruumis (majas, küünis) oleva vastase sissepiiramine jne. Need ülesanded tuleb sooritada sõjamängude näol.

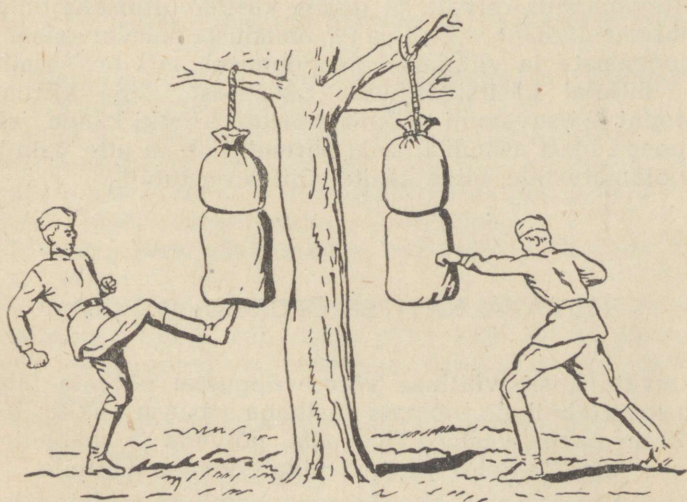
Kogu grupivõitluste treeningu ajal kasvatada õpilastes vastastikust päästmise ja seltsimehe abistamise harjumusi, oskust käsklusi ruttu täita ja juhataja signaalidele reageerida.

Õppuste lõpul korraldada järjekindlalt õpilaste ja grupivanemate tegevuse arutelu, kus märkida ära õpilaste eriti õnnestunud tegevused kui ka vead ja anda juhendeid märgitud vigade kõrvaldamiseks ning näidata muid võimalikke tegevuse variante.

RELVATA JA NOAGA KÄSITSIVÕITLUSE VÕTTED

Noortele käsitsivõitluse võtete õpetamine relvata ja noaga toimub rööbiti vintpüssivõtete õpetusega.

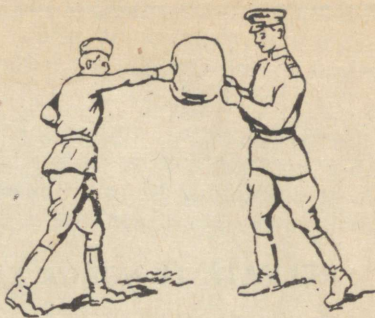
Komplekstreeningus on vaja neid võtteid ja tegevust läbi võtta ühes vintpüssiga võitluse võtetega, liikumise ja takistuste ületamise ja granaadi heitmise viisidega. Vintpüssiga tegutsedes peavad õpilased rakendama lööke käega, jalaga ja noaga iga kord, kui vastase (topise) läheduse või

Joon. 33. Löögid käega ja jalaga heintega täidetud ja puu külge riputatud koti pihta.

Joon. 34. Rusikalöök kõrvalt heintega täidetud koti pihta, mida juhib õpilane.

Joon. 35. Otse rusikalöögid heintega täidetud koti pihta, mida juhib õpilane.

võitleja keha ebamugava asendi tõttu ei saa sooritada torget või lööki püssiga (päraga). Komplekstreeningus tuleb kõik löögid käega, jalaga ja noaga sooritada õpilase poolt juhitava topise või treeningkepi muna pihta.

Ettevalmistus relvata ja noaga käsitsivõitluseks on tähtis abinõu noorsoo võitleja omaduste kasvatamisel kui ka kogemuste ja vilumuse omandamisel, mis on vajalikud igal võitlejal käsitsivõitluses. Seepärast, mida kiiremini, kõvemini ja osavamini ta õpib sooritama lööki käega, jalaga või noaga igast asendist, seda paremini on ta ette valmistatud ootamatustele, mida käsitsivõitlus on tulvil.

RELVATA KÄSITSIVÕITLUSE VÕTTED

Relvata käsitsivõitluse võtete õppustel pöörata tähelepanu löögitehnikale mõlema rusikaga vastase näkku, lõuga ja kõhtu; peoga vastase lõua alla, põlvega ja saapaninaga vastase jalge vahele; vastase pikalilöömise võtteile.

Käega ja jalaga lööke õpetada heintega täidetud kottide pihta, mis on riputatud puu külge (joon. 33) või mida õpilased käes hoiavad.

Joon. 36. Löögid peoga alt heintega täidetud koti pihta, mida juhüb õpilane.

Joon. 37. Löök saapanina ja põlvega heintega täidetud koti pihta.

Rusikalöögid sooritada parema ja vasaku käega nii otsesuunas kui ka kõrvalt ja alt (vastase pähe, rindu ja kõhtu) (joon. 34 ja 35).

Löögid peoga sooritada parema käega vastase lõua alla (joon. 36).

Löögid jalaga sooritada saapaninaga või põlvega alt üles (vastase jalge vahele) (joon. 37).

Õppused treeningkottidel teostada käsklustega: „paremaga (vasakuga) otse — löö“, „kõrvalt paremaga (vasakuga) — löö“, „alt üles paremaga (vasakuga) — löö“, „põlvega — löö“, „saapaninaga — löö“ jne.

Treening teostada juhataja ülesandel 1—2 min. kaupa 3—4 korda.

Komplekstreeningus sooritada löögid käega ja jalaga treeningkepi muna või topise pihta kepi otsas, ühendades löögid tegevusega külmrelvaga, liiklustega ja takistuste ületamisega.

Vastase mahapaiskamise võtete õppused jala tahapanekuga, haakega või jala äralöömisega (joon. 38 a, b, c) toimuvad paaris kaheviirulises rivistuses.

Võtted sooritatakse juhataja ülesandel maadluse vormis — võitluse näol, kus üks õpilane tõttab teist maha paiskama.

Joon. 38. Vastase mahapaiskamine: a — jala tahapanekuga; b — haakega; c — jala ärälöömisega alt.

NOAGA KÄSITSIVÕITLUSE VÕTTED

Õppused toimuvad puust õppepussidega või lühikeste terava otsaga keppidega.

Vastast kujutatakse puu või tara külge riputatud haokoo jne. näol või topistega kepi otsas, mida õpilased juhivad (joon. 39). Treeningkeppiga tegutsev õpilane paneb seda ette mitmesuguses kõrguses, vahel relvastatud õpilase poole, vahel tema juurest ära joostes viimase käsitsi võideldes mitmesuguses asendis olles — püsti, istukil, pikali, põlvili, samuti viimasele ootamatult, end varjates, takistuse, puu, hoone nurga tagant, hoonesse sissekäigu juures jne.

Pussi tuleb kanda vasakul vöö vahel või vasakul vööle kinnitatud tupes.

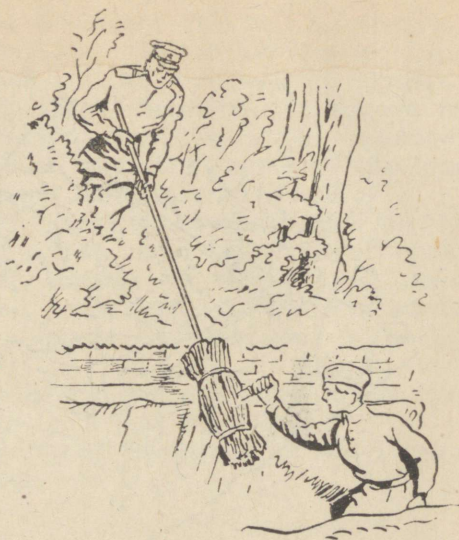
Pussi vöö vahel või pussituppe vöö küljes tuleb tingimata kanda viltu (joon. 40), et igasugusel liikumisel ja hüpete sooritamisel puss ei segaks tegevust ega tekitaks vigastusi.

Käsitsivõitluses tegevuses olles võib pussi hoida paremas või vasakus käes teravikuga üles või alla (joon. 41).

Löögid pussiga sooritada parema ja vasaku käega:

1) tagantkäät vasakult paremale (joon. 42) vastase näkku (topise pihta);

Joon 39. Kepiga topise ettepanek ülalt põõsastest ja löök pussiga.

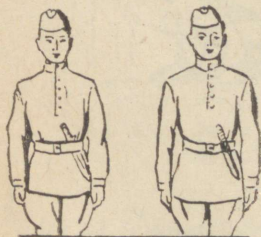

2) ülevalt vastase rinda, kõrisse, selga (topisesse) (joon. 43);

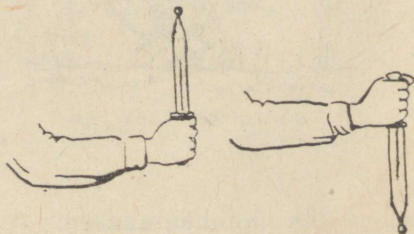
3) alt üles vastase rinda, kõhtu, selga (topisesse) (joon. 44).

Kaitsevõtted vastase pussilöökide vastu teostada paarisõppustena, kusjuures õpilased seisavad kahes viirus näoga üksteise poole; üks viirg tähistab pussilööki, teine kaitseb ennast.

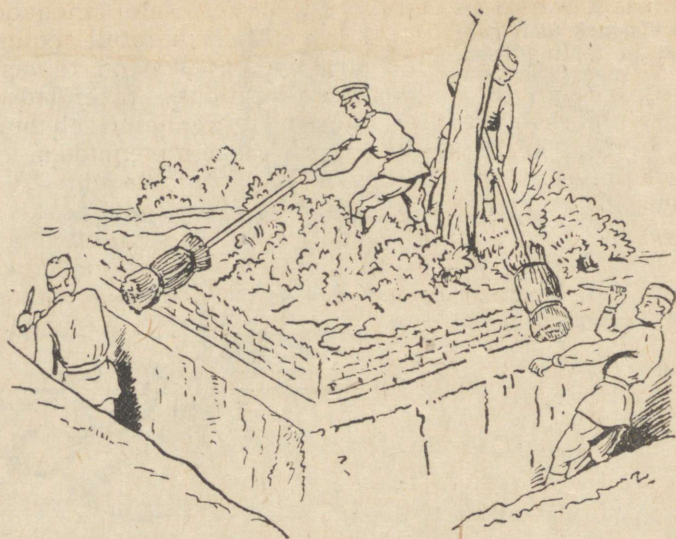
Kaitsevõtted sooritada — pussilöögi vastu ülevalt — rõngasse pandud käte ettepanemisega (joon. 45), selle järel

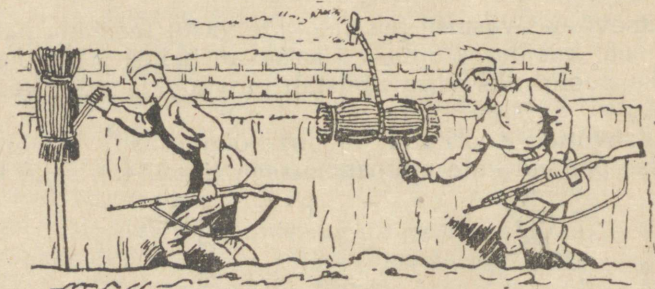
Joon. 40. Pussi kandmine vöö vahel või tupes vöö küljes.

Joon. 41. Pussi hoidmise viise: teravikuga üles ja teravikuga alla.

Joon. 42. Löök pussiga kõrvalt: vasakult paremale ja paremalt vasakule.

Joon. 43. Löök pussiga ülalt.

Joon. 44. Löök pussiga alt üles.

vastase käe kinnihaaramisega, selle väljaväänamist ja jalalööki tähistades, pussilöögi vastu alt — enese ees risti pandud käte ettepanekuga, selle järel vastase käe välja-
poole juhtimisega ja jalalöögi tähistamisega.

Pussilööke treenida õpilastele vastasele lähenedes ja teda rünnates, õpetades õpilasi ühtlasi käratult tegutsema.

Neid ülesandeid anda siis, kui õpilased on relvastatud ainult pussiga ja vintpüssiga. Pussilööke rakendada siis, kui vintpüssiga tegutsemine on raskendatud ebamugava asendi tõttu käsitsivõitluse ajal. Treeningkeppidega tegutsevail õpilastel on lubatud kahekesi rünnata ühte.

Pussilöökide õppustel käselda: „pussiga ülevalt (alt, kõrvalt) — löö“. Pussilöökide vastu kaitsevõtete õppustel käselda: „kaitse rõngas, pussiga ülevalt — löö“; „kaitse risti, pussiga alt — löö“. Vastulöögi tähistamiseks käselda võtet nimetades, näit. „haarata käsi, tähistada jalaga löök alt — löö“.

Samuti treenida õpilasi ka kaitseks pussilöökide vastu keha taha kallutades ja löögi eest põigates.

Käsitsivõitluse treeninguks relvastada õpilased pehme otsikuga puust pussidega.

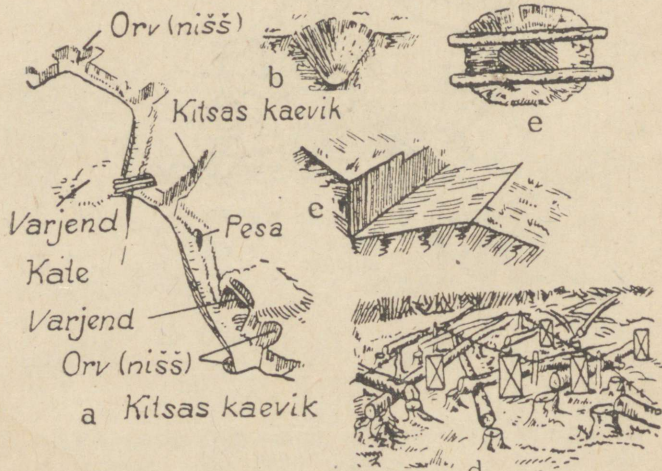
Joon. 45. Kaitse pussilöögi vastu ülalt „rõngasse“ pandud kätega.

ÕPPUSTE PAIGAD, SEADELISED JA INVENTAR

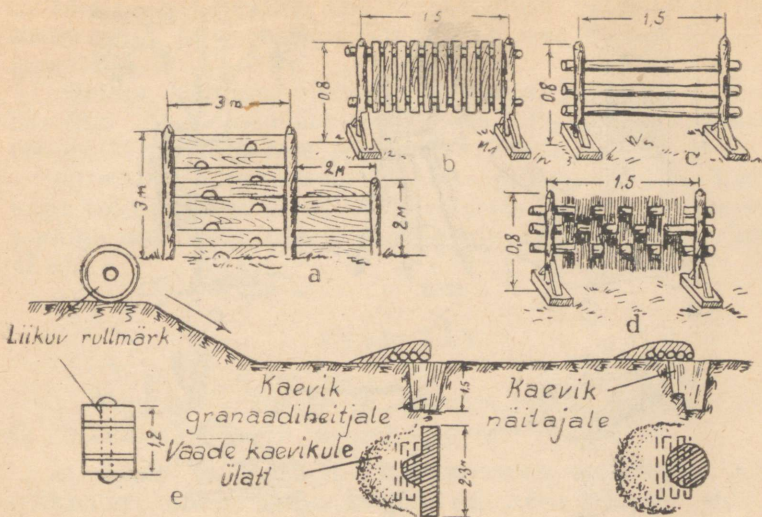
ÕPPUSTE PAIGAD JA SEADELISED

Igal õppeasutisel, koolil peab olema õppetreeningväljak õppuste jaoks vastava seadeldisega ja inventariga.

Õppuste paigaks võib olla iga väljak 8×16 m ja suurem, iga maastiku ala, hoov, aia osa, org jne. Õppuste tarvis tehakse vajalikud mullatööd, paigutatakse seadeldised ja inventar kohale.

Joon. 46.

Joon. 47.

Käsitsivõitluse ettevalmistuse õppuste paigas peavad olema järgmised seadeldised ja takistused:

3—4 munajat täisprofiilis kaevikut, mis jookskraavidega ühendatud;

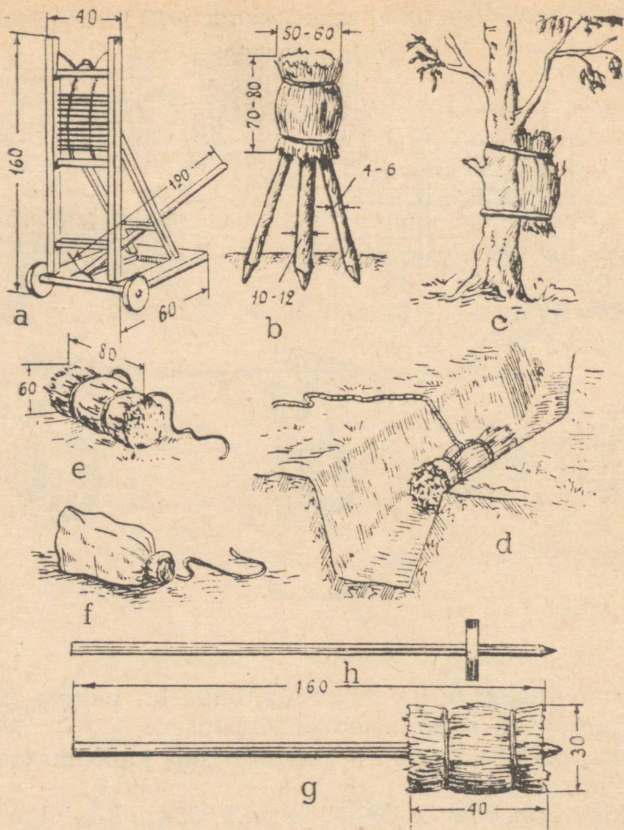
looklev õppekaevik 12—16 m pikk, 80 sm kuni 2 m sügav ja 40—80 sm lai, kus peab olema 1—2 rinnatise alust varjendit (löövi) 2—3 inimesele, 2—3 „rebase-auku“ ja 1—2 nišši (joon. 46 a);

lehtrid: a) 0,7 m sügav, 1,5 m lai (joon. 46 b) ja 1,5 m sügav, 2 m lai;

eskarp (astang) — 2 m kõrge, 2—3 m lai (joon. 46 c);

veeauk — 1 m sügav, 2—3 m lai kahe ülevisatud palgiga mitmesuguses jämeduses, mis paigutatud 50 sm veepinnast kõrgemale, millest üks on kinnitatud, teine ei ole (joon. 46 e);

ra id t õ k e — 4—6 m lai ja 1—1,5 m kõrge — palkidest, puudest või juurtest (joon. 46 d);

Joon. 48. Inventar: a — liikuv topis,
 b — kubutopis teivasjalgadel,
 c — kubutopis puu külge kinnitatud,
 d — kubutopis kaevikus,
 e — kubutopis nõoriga torkemomendil liigutamiseks,
 f — kott-topis nõoriga, puu külge sidumiseks,
 g — käsitopis,
 h — kepp ristpuuga topise jaoks.

tara — kaherealine viitamisakendega, millele võib granaate heita, ja avaustega ronimiseks; tara kõrgus 1,5—2 m (joon. 47 a);

siletara, *rõhhtara*, *vitstara* (ühekaupa) (joon. 47 b, c, d); *maariba* ülerruumamiste õppusteks, tõusu ja langusega, rohise, kivise ja liivase põhjaga (30—50 m);

piiramistara granaadiheitmiseks liikuva rulliga, kaevikuga rulli pihta granaadiheitjate tarvis ja 1—2 kaetud varjendiga osutuskeppidega tegutsevate õpilaste jaoks (joon. 47 e).

INVENTAR

1. Topised — 10—20 tk. mitmesuguseid; liikuvaid 2—4 tk., liikumatuid 8—10 tk. ja kantavaid 6—8 tk.

a) liikuv topis (joon. 48 a) koosneb puuraamist kahe põikpuuga aluse külge kinnitatud, kahe väikese ratta ja käsihoovaga.

Vintpüssiga või automaadiga torgete või tõugete sooritamiseks kinnitatakse raami ülemisse ossa õlgedest või vits-test tihe põimik 8—10 sm paks. Varbade kasutamise puhul paigutada need otsapidi raami postide soontesse ja tihedasti litsuda üksteise ligi ning traadiga kinni siduda.

Ülevalt alla ja jalalöökide tarvis kinnitatakse allapoole raami ristpuud samasugune põimik.

Pära-, lae-, täagilöökide tarvis kinnitatakse ülemise raami ristpuu külge takkudega presentpall või õlgkõidikuist keritud pall, nende puudusel õlgedest põimik (joon. 48 a);

b) kubutopis (joon. 48 b, c, d, e) — on haokubu; pikkus 70 sm, läbimõõt — 30 sm, torgete tarvis üles ja alla; seda paigutatakse kaevikute põhja, kaevikute taha, varjendi taha, kinnitatakse puu külge, tara külge, küüni külge, teivaste otsa jne.;

c) kott-topis (joon. 48 f) — roguskist või mõni muu kott liivaga, saepuruga, heintega nõoriga puu külge kinnitamiseks. Tarvitatakse kätega ja jalgadega löögi treeningul;

d) käsitopis (joon. 48 g) — kimp hagu, õlgi või heinu, — pikkus 30—40 sm, läbimõõt 25—30 sm; 1 on 60 sm kepi

otsas, on määratud torgete, tõugete, pära-, pussi-, rusika- ja jalalöökide jaoks. See topis hoitakse käes ja pannakse ootamata ette nurga tagant, kaevikust, lõhest, ülejooksu momendil jne. Kinnitatakse kepi ristpuu külge.

2. Puupüssid või pehme otsikuga kepid (30—50 tk.) elava vastasega võitluse õppuste jaoks; valmistatakse vintpüssi kujulised.

Pehme otsikuna võib kepi või puupüssi esimese otsa külge kinnitada hariliku väikese kummipalli 5—6 sm läbimõõduga või tüki spiraalvedru, 15 sm pikk, vildi sise mähitult. Pall või vedru pannakse nahatüki või presendi sisse ja kinnitatakse kepi või puupüssi otsa. Seda saab valmistada ka takkudest, vatist jne. Et otsik ära ei kukuks, tehakse kepi otsale väike täke.

3. Treeningkepp — sile oksteta kepp 4—4,5 sm jäme ja 1 m 65 sm pikk. Neid on kõige parem valida noortest kaskedest, pihlakaist jne. Kepi ühele otsale kinnitatakse pall (muna), teisele väike pehme otsik torgete tähistamiseks ja relva riknemiste vältimiseks.

4. Puust puss (näidis) 30—40 tk. — siledast puust nüride äärtega, pikkus 35—40 sm, laius 3—4 sm, paksus 2—2,5 sm.

5. Õppe-käsigranaadid ja -pudelid mitmesugust vormi, 60—80 tk, valmistatud kõvast puust või metallist, peavad vormilt vastama lahingu käsigranaatidele; neid tarvitatakse surnud märgi pihta heitmiseks. Kaal võib olla kergem.

Elavate märkide pihta heitmiseks kasutatakse treeningul pehmeid õppegranaate, mis on vormilt lahingugranaatide sarnased. Nende kattedeks kasutada present liiva ja saepuru seguga täidetult.

6. Osutuskepid (8—10 tk.) valmistatakse vineerist, märklauakujulised, millel on mitut värvi ringid. Need on vormilt mitmesugused, mõõduga 25—35 sm ja 40—50 sm ning kinnitatakse 1—1,5 m pikkuse kepi otsa.

INVENTARI HOIDMINE JA KORRASTAMINE

Vintpüssid, pehme otsikuga kepid, treeningkepid, puust pussid ja osutuskepid hoitakse tavalistes püramiidides.

Õppegranaadid hoida erikastides, et neid oleks kerge edasi kanda.

Topised ja liikuvad takistused hoida kaetud kohas (katuse all). Pärast iga õppust tuleb topised ja takistused üle vaadata ja riknemiste avastamisel need ära parandada.

OSKUSSÖNU

- строй — rivi, rivistus
шеренга — viirg
змейка — jada
рубеж — piirkond, lahingjoon
разомкнутый строй — harvrivi
развернутый строй — joonrivi
разомкнутый-шереножный строй — harvviirgrivistus
указка — osutuskepp
прием на изготовку — laske-võitlus-valmis
расположение — paigutus
охранение — julgestus
колоть — torkama
укол — torge
тычок — tõuge
выпад — väljaaste
перевод — alt ülekanne
перенос — ületõste
отбив — tõrjelõök
замах — hoovõtt
приклад — pära
цевье — laesäär
цепь — ahelik
палисад — püsttara
изгородь — rõhhtara
чучело — topis
команда — käsklus
закройсь — kaitse!

SISUKORD

Autorilt	4
Põhijuhendid	5
Kursuse ülesanded ja sisu	5
Juhendid õpetajale iseärasuste kohta noorte õpetamisel	6
Üldisi organisatsioonilis-metoodilisi juhendeid	8
Edasiliikumise ja takistuste ületamise viisid	13
Edasiliikumise viisid võitlusväljakul	13
Takistuste ületamise viisid	19
Granaadiheitmine	25
Käsitsivõitluse võtted vintpüssiga	28
Võitlusvalmis võte, võttes liikumine ja pöörded	29
Vintpüssiga torked ja tõuked	31
Torked ja tõuked pehme otsikuga vintpüssiga	38
Löögid (tõrjelöögid) vastase relvale ja neile järgnevad torked	42
Päralöögid	45
Paaris ja grupivõitluste õpetamine	52
Relvata ja noaga käsitsivõitluse võtted	57
Relvata käsitsivõitluse võtted	58
Noaga käsitsivõitluse võtted	60
Õppuste paigad, seadeldised ja inventar	64
Õppuste paigad ja seadeldised	64
Inventar	67
Inventari hoidmine ja korrastamine	69
Oskussõnu	70

Kaas: Alfred Saldre

Tõlkinud: A. Tõnissoo

Vastutav toimetaja: K. Müür

Keeleline toimetaja: M. Tedre

Ladumisele antud 10. VI 1948. Trükkimisele antud 22. VII 1948. Trüki-
arv 2000. Paber 56 × 79, ¹/₁₆. Trükipoognaid 4,5. Trükitähti trükipoognas
40 000. Arvutuspoognaid 4,5. MB-06661. Tellimise nr. 1164.
Trükikoda „Oktoober“, Tallinn, Tartu mnt. 49.

На эстонском языке.

К. Т. Булочко: „Рукопашный бой для юношей“.

Rbl. 1.35

48 599